

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tuuli Kurki, Anne Nevgi & Marja Venna (toim.)

Opetusteknologiapalkinto – uusi suunta opetuksen kehittämiseen

Katsaus vuosien 1996–2004 opetusteknologiapalkintohankkeisiin

Julkaisija: Helsingin yliopisto/Kehittämisosasto

Toimittajat: Tuuli Kurki, Anne Nevgi ja Marja Venna

Julkaisun nimi:

Opetusteknologiapalkinto – uusi suunta opetuksen kehittämiseen.
Katsaus vuosien 1996–2004 opetusteknologiapalkintohankkeisiin.

Julkaisun laji:

Raportti

Tiivistelmä:

Raportti jakautuu neljään osaan. Luvussa 2 esitellään Helsingin yliopistoa osana tietoyhteiskuntakehitystä. Luvussa kerrotaan opetusteknologia kehityksestä ja opetusteknologiapalkinnon perustamisesta. Kolmannessa luvussa käydään läpi raportissa käytetty aineisto. Neljännessä luvussa esitellään dokumenttiaineiston käsittelyä ja analyysin tuloksia. Viides luku käsittelee opetusteknologiapalkinnon tai kilpailussa kunniamaininnan saaneiden hankkeiden sekä arviointiraadin sähköpostikyselyillä saatuja vastauksia. Raportti päättyy johtopäätöksiin tehdystä selvitystyöstä ja kehittämissuunnitelmiin.

Aineistona raportissa on käytetty laajaa dokumenttiaineistoa sekä sähköpostikyselyjä. Kyselyyn saatiin vastauksia 24 henkilöltä (vastausprosentti 39 %). Raportissa esitetyt tulokset perustuvat sekä dokumenttiaineiston että sähköpostikyselyjen vastausten analyysiin.

Raportin tavoitteena on nostaa esiin yksi Helsingin yliopiston opetuksen kehittämisen kannustin eli opetusteknologiapalkinto. Palkinnon perustamisesta on kulunut jo kymmenen vuotta, joten nähtiin aiheelliseksi arvioida miten palkinto on täyttänyt sille asetetut tavoitteet. Opetusteknologiakilpailuun on osallistunut vuosina 1996–2004 kaiken kaikkiaan 219 hanketta kaikista yliopiston tiedekunnista. Hankkeiden tekijöissä ja aiheissa on nähtävissä yliopiston moninaisuus. Suurimmassa osassa on käytetty kuitenkin hyvin tavanomaista teknologiaa, joten hankkeita ei voi pitää teknologisesti kovin innovatiivisina. Innovatiivista on kuitenkin se tapa, jolla tekniikka ja opetus on saatu yhdistettyä toimivaksi kokonaisuudeksi.

Asiasanat:

opetuksen kehittäminen, opetusteknologia, innovaatiot, innovatiivisuus, kehittämishanke

Sarjan nimi ja numero:

Helsingin yliopiston hallinnon julkaisuja 15/2005, Raportit ja selvitykset

ISSN:

1795-5416

ISBN:

ISBN 952-10-2863-7(pdf)
ISBN 952-10-2864-5 (nid.)

Kokonaissivumäärä:

59

Kieli:

suomi

Muut tiedot:

Verkkoaineiston osoite:

<http://www.helsinki.fi/julkaisut>

Lukijalle

Tämän julkaisun tavoitteena on nostaa esiin yksi opetuksen kehittämisen kannustin eli Helsingin yliopiston vuosittain jaettava *Opetusteknologiapalkinto*. Palkinnon perustamisesta on kulunut kymmenen vuotta. On siis hyvä syy katsoa taaksepäin ja arvioida miten palkinto on täyttänyt ne tavoitteet mitkä sille asetettiin. Raportin tarkoituksena selvittää palkinnon vaikutuksia palkituille hankkeille ja hankkeiden tekijöille, opetuksen kehittäjille sekä laajemmin koko yliopistoyhteisölle.

Viime vuosikymmenellä yliopisto nosti opetuksen ja opintojen kehittämisen painopistealueeksi tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön tukemisen. Yliopistossa käynnistettiin useita hankkeita, joilla edistettiin tieto- ja viestintätekniiikan monipuolista ja innovatiivista käyttöä opetuksessa. Helsingin yliopiston opetusteknologiaryhmä perustettiin vuonna 1995 edistämään tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä opetuksessa. Työryhmän aloitteesta vuonna 1996 jaettiin Helsingin yliopiston ensimmäinen opetusteknologiapalkinto. Työryhmä ehdotti myös, että yliopiston opetuksen kehittämisrahoja kohdennetaan tieto- ja viestintätekniiikkaa hyödyntävään opetukseen ja sen kehittämistyöhön. Tämä ehdotus oli linjassa opetusministeriön tietostrategian kanssa, jossa tieto- ja viestintätekniiikan käytön kehittämisen todettiin olevan valtakunnallinen painopisteala.

Tieto- ja viestintätekniiikan kehittyminen ja opetuskäytön lisääntyminen käynnisti myös laajemman keskustelun monimuoto- ja etäopetuksesta sekä uusista oppimiskäsityksistä. Samaten verkko-opetuksen ja verkko-oppimateriaalin kehittäminen nosti uuteen pohdintaan opetuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. Useisiin käynnistettyihin opetuksen kehittämishankkeisiin liitettiin osaksi myös tutkimus, ja erityisesti tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäyttö herätti uudenlaisen mielenkiinnon yliopistolliseen opetuksen ja oppimisen tutkimukseen. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttöönotto opetuksessa nosti esiin perinteisen opetuksen ongelmakohdat ja herätti yliopisto-opettajien mielenkiinnon kehittää omaa opetustaan laajemminkin. Keskustelua käytiin erityisesti siitä,

tulisiko opetusteknologia nähdä tuttujen työtapojen muuntamisena sähköiseen muotoon vai mahdollisuutena kehittää uusia, uusiin oppimisteorioihin perustuvia pedagogisia ratkaisuja.

Viime vuosikymmenen puolivälissä opetuksen kehittämistyö, erityisesti tieto- ja viestintätekniikan laaja käyttö opetuksessa, on johtanut siihen, että tiedekunnissa verkko-opetus on nykyisin arkipäivää. Opetusteknologiapalkintokilpailuun on vuosittain osallistunut uusia innokkaita opetuksen kehittäjiä, yliopistomme opettajia ja tutkijoita, jotka ovat havainneet miten he voivat tekniikan avulla luoda uudenlaisia oppimisympäristöjä opiskelijoilleen ja näin tukea heidän oppimistaan. Verkko-opetusta kehitetään tällä hetkellä oman tieteenalan lähtökohdista. Yliopisto tukee opettajien pedagogisten taitojen kehittymistä tarjoamalla yliopistopedagogista ja tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutusta. Opetusteknologiapalkintojen alkuvaiheissa painopiste oli enemmän tekniikan haltuunotossa. Opettajien taitojen kehittyessä ja tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kokemusten kertyessä painopiste on siirtynyt siihen, että tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa, verkkoympäristöt ja verkko-opetus eivät ole enää erillisiä opetuksen kehittämisalueita vaan integroituneita ”normaaliin” opetuksen kehittämiseen.

Helsingissä 31.3.2006

Tuuli Kurki, Anne Nevgi ja Marja Venna

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	HELSINGIN YLIOPISTO OSANA TIETOYHTEISKUNTAKEHITYSTÄ	11
	2.1 Opetuksen kehittäminen Helsingin yliopistossa	11
	2.2 Opetusteknologiapalkinnon perustaminen	12
	2.3 Palkitsemisen kriteerit	14
3	RAPORTISSA KÄYTETYN AINEISTON KUVAUS	17
	3.1 Sähköpostikyselyjen toteutus	18
	3.2 Kyselyillä tavoitettujen ryhmien kuvaus	19
	3.2.1 <i>Hankkeiden yhteyshenkilöiden kuvaus</i>	19
	3.2.2 <i>Arviointiraadin jäsenten kuvaus</i>	20
4	DOKUMENTTIAINEISTON KÄSITTELY	22
	4.1 Hankkeiden määrällinen kartoitus	22
	4.2 Hankkeiden aiheet ja tekijät	25
	4.3 Hankkeissa käytetty verkkomateriaali	26

5 KUNNIANHIMOISIA TOTEUTUKSIA JA SÄMMUNEITA SUUNNITELMIA	30
5.1 Mistä hankkeiden kehittäminen lähtee liikkeelle?	30
5.2 Miten kehittämishankkeet ovat muuttuneet?	30
5.3 Onnistumisia ja sudenkuoppia kehittämistyössä	31
5.4 Opetusteknologiapalkinnon vaikutus hankkeille	33
5.5 Hankkeet ja verkostoituminen	35
5.6 Opetusteknologiapalkinto ja opetuksen kehittäminen	35
5.7 Kilpailun ja hankkeiden saama julkisuus	36
5.8 Raadin työskentely ja palkitsemisen kriteerit	37
5.9 Hankkeiden seuranta ja opetusteknologiapalkinnon tulevaisuus	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	39
LÄHTEET	40
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Helsingin yliopiston opetusteknologiapalkinto jaettiin joulukuussa 2005 kymmenettä kertaa. Palkinto on perustettu tukemaan oppimisympäristöjen monipuolista kehittämistä ja tekemään tunnetuksi uuteen tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvaa opetuksen kehittämistyötä. Keväällä 2005 opetusteknologiapalkinnon arviointiraadin keskusteluissa nousi esiin toive arvioida opetusteknologiapalkinnon vaikutusta kilpailussa palkituille hankkeille. Kesäkuussa 2005 kasvatustieteen laitoksen yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikössä käynnistettiin opetusteknologiapalkinnon arviointiraadin vuosien 2002–2005 puheenjohtajan, yliopistolehtori Anne Nevgin johdolla selvitystyö palkinnon kehityksestä sekä palkittujen hankkeiden kehittämistyöstä.

Tehty selvitystyö on katsaus opetusteknologiapalkinnon kilpailuhankkeisiin. Raportissa esitellään millaisia hankkeita opetusteknologiakilpailuun on osallistunut vuosina 1996–2004, millaisia hankkeita on palkittu sekä miten palkitut hankkeet ovat edistäneet opetuksen kehittämistä laitoksilla ja tiedekunnissa. Lisäksi selvitetään millaisesta osaamisesta Helsingin yliopiston opetusteknologiapalkinnon saaneet hankkeet syntyvät, millaisia yhteistyöprosesseja ja verkottumista hankkeisiin on kuulunut sekä millaiset yhteisöt ovat osallistuneet hankkeiden kehittämiseen. Raportissa käydään lyhyesti läpi niitä teknologiapoliittisia toimenpiteitä, joita on laitettu täytäntöön kuluneen kymmenen vuoden aikana ja niiden vaikutusta tieto- ja viestintäteknikan sekä opetusteknologiapalkinnon kehitykseen Helsingin yliopistossa. Palkittuja hankkeita analysoidaan raportissa oppimis- ja yhteistyöprosesseina, jolloin tavoitteena on selvittää, yhdistelääkö hankkeissa onnistumisen kannalta tarpeellista osaamista, näkemyksiä ja resursseja esimerkiksi verkostoitumalla eri alojen osaajien kanssa. Tarkoituksena on myös vertailla opetusteknologiapalkinnon saaneita hankkeita, sillä vaikka innovaatiot ovat ainutkertaisia, niillä ja erityisesti niiden synnyllä nähdään olevan myös yhteisiä piirteitä (ks. esim. Miettinen ym. 1999). Tehty selvitystyö on osa kasvatustieteen laitoksen yliopistopedagogiikan tutkimus- ja kehittämissyksikön ”Verkko-opetuksen laatu”-tutkimushanketta, jonka tavoitteena on tunnistaa ja levittää tietoa laadukkaista verkko-opetuksen käytännöistä Helsingin yliopistossa (ks. Nevgi, Löfström & Evälä 2005).

Raportin laatiminen aloitettiin tutustumalla verkkopohjaisia oppimisympäristöjä, innovaatioita ja opetusteknologiaa käsittelevään kirjallisuuteen sekä dokumenttiaineistoon, joka sisälsi kansallisia ja Helsingin yliopiston strategioita, opetusteknologiatyöryhmän raportteja, opetusteknologiapalkinnon arviointiraadin muistioita sekä kilpailuun osallistuneiden hankkeiden hakemuksia ja esittelyjä. Suurin osa dokumenttiaineistosta saatiin yliopiston kehittämisosastolta, suunnittelija Marja Vennalta. Dokumenttiaineiston lisäksi aineistoa kerättiin sähköpostikyselyillä (liitteet 2 ja 3), jotka lähetettiin vuosina 1996–2004 opetusteknologiakilpailussa palkittujen hankkeiden yhteyshenkilöille (N=28) sekä opetusteknologiapalkinnon arviointiraadinjäsenille (N=33). Vastaajia pyydettiin arvioimaan muun muassa opetusteknologiapalkintoprosessia, hankkeiden toteutumista sekä palkinnon vaikutusta hankkeiden jatkokehittämiselle. Sähköpostikyselyt toteutettiin kasvatustieteen laitoksen suunnittelija Mikael Kivelän avulla verkkosivumuodossa. Kyselyyn saatiin vastauksia määräaikaan mennessä yhteensä 24 henkilöltä (39 %), joista 10 raadinjäseniltä ja 14 hankkeiden yhteyshenkilöiltä. Raportissa esitetyt tulokset perustuvat näihin sähköpostikyselyillä saatuihin vastauksiin sekä dokumenttiaineiston analyysiin.

Selvitystyön keskeisimmät tulokset ovat hahmottuneet seuraaviksi:

Hankkeiden määrällinen kartoitus:

- Opetusteknologiakilpailuun on osallistunut vuosina 1996–2004 yhteensä 219 hanketta kaikista Helsingin yliopiston tiedekunnista.
- Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on osallistunut useimmiten (N=54) ja saanut eniten myös palkintoja (N=8). Laitoksista palkinnon on saanut useimmiten tietojenkäsittelytieteen (N=4) ja soveltavan kasvatustieteen (N=4) laitokset.
- Hankkeiden aiheissa ja tekijöissä näkyy Helsingin yliopiston moninaisuus.
- Hankkeita kehitetään nykyään enemmän ja suuremmissa työryhmissä.

Hankkeiden sisällöllinen kartoitus:

- Suurimmassa osassa on käytetty hyvin tavanomaista teknologiaa, joten hankkeita ei voi pitää teknologisesti kovinkaan innovatiivisina. Toisaalta osa hankkeista on edistyskellisiä ja innovatiivisia.
- Monimuoto-opetukseen tarkoitettujen opetusteknologisten ideoiden määrä ja multimedian käyttö on lisääntynyt.
- Hankkeissa korostuu nykyään enemmän opiskelijakeskeisyys. Sovelluksissa otetaan huomioon käyttäjien yksilölliset tarpeet ja taidot.
- Yhteistoiminnallisten periaatteiden käyttö ei ole juurikaan lisääntynyt.
- Hankkeiden kehittäjien yhteistyö yliopiston sisällä on lisääntynyt, mutta verkostoituminen yliopiston ulkopuolelle on kääntynyt jopa laskuun.

Onnistumisia ja epäonnistumisia:

- Hankkeet ovat onnistuneet asettamissaan tavoitteissa hyvin.
- Suunnitelmallisuus, sitoutuminen, laitoksen tuki ja resurssit sekä verkostoituminen luovat edellytyksiä menestykselle kehittämissankkeille.
- Ongelmia aiheutuu eniten resurssien ja tuen puuttumisesta.
- Myös hankkeiden kehittäminen viran ohessa on koettu melko raskaana.

Opetusteknologiapalkinto ja kehittämishankkeet

- Kolmannekselle opetusteknologiapalkinnolla on ollut tärkeä merkitys hankkeen toteutumisessa.
- Palkintoraha on käytetty muun muassa teknisten laitteiden hankintaan ja lisätyövoiman palkkaamiseen. Osa hankkeista ei ole käyttänyt palkintorahaa hankkeen kehittämiseen.
- Hankkeet ovat edistäneet opetuksen kehittämistä ja ne ovat saaneet voittopuolisesti myönteisen vastaanoton laitoksilla ja tiedekunnissa.

Kehittämis ehdotuksia ja pohdittavaa:

- Kilpailulle ja palkituille hankkeille toivotaan enemmän julkisuutta.
- Tukea ja ohjausta kehittämiseen tarvitaan hankkeiden suunnitteluvaiheessa, mutta erityisesti palkitsemisen jälkeen. Hankkeiden jatkuvuuden kannalta on tärkeää sitouttaa laitokset ja tiedekunnat jatkokehittämiseen.
- Kehittäjiä tulee kannustaa verkostoitumiseen yliopiston sisällä, mutta myös yliopiston ulkopuolelle, muiden yliopistojen ja korkeakoulujen sekä julkishallinnon kanssa ja kansainvälisten tahojen kanssa.
- Palkinnonjakamista usealle hankkeelle on syytä pohtia – mihin palkintoraha riittää oikeasti?
- Velvoittaako palkinnonsaaminen kehittämään hanketta palkitsemisen jälkeen?

2 HELSINGIN YLIOPISTO OSANA TIETUYHTEISKUNTAKEHITYSTÄ

Suomessa käynnistettiin 1990-luvun alussa useita ohjelmia, joiden tarkoituksena oli vauhdittaa tietotekniikan kehitystä, käyttöönottoa ja sovelluksia yhteiskunnan eri toiminnoissa. Nopea tietoliikenne ja tietoinfrastruktuuri nostettiin kansallisten tavoitteiden eturiviin ja keskeiseksi osaksi kansallisen tason strategioita. Tietotekniikan kehityksen toivottiin nostavan tutkimuksen ja teknologian tasoa sekä raivaavan tietä perusteellisiin muutoksiin muun muassa opetuksen ja tiedonvälityksen tehostamiseksi. (OPM 1995, 19.) Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntämistä yliopistojen tutkimuksessa, opetuksessa, opiskelussa ja hallinnossa pidettiin keskeisenä tekijänä tietoyhteiskuntakehityksessä. Helsingin yliopisto laati ensimmäisen strategiansa näiden kansallisten ja kansainvälisten strategioiden linjausten ja tavoitteiden vaikutuksesta. Strategiaassa painotettiin muun muassa opetuksen laaja-alaista kehittämistä sekä innovatiivisten kehittämishankkeiden suunnittelua ja toteuttamista. Yliopistotason strategian laatimisen myötä tiedekunnat ja laitokset ryhtyivät kokoamaan omia tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön strategioita ja toimeenpanosuunnitelmiaan. (HY 2003, 10; 21.)

2.1 Opetuksen kehittäminen Helsingin yliopistossa

Opetuksen kehittäminen ja tieto- ja viestintätekniiikan käytön lisääminen opetuksessa ja opiskelussa ovat olleet Helsingin yliopiston keskeisimpiä painopistealueita jo vuosia. 1990-luvun tietoyhteiskuntakehitys ja työelämän muutokset sekä nopeasti kehittyvä opetusteknologia asettivat opetuksen ja opiskelun kehittämiselle monenlaisia haasteita ja pakottivat yliopistot arvioimaan uudelleen opetusstrategioitaan. Vanhojen toimintamuotojen rinnalle tarvittiin nopeasti uusia, kokonaan uudentyypisiä ratkaisuja. (HY:n opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma 1998–2000, 6.) Opetusteknologian kehittämistä pidettiin tärkeänä, sillä yhdistämällä tieto- ja viestintätekniiikkaa koulutukseen voitaisiin luoda uusia, tehokkaita oppimisympäristöjä ja lisäksi moderni opetusteknologia uudistaisi oppimisympäristöjä tarjoamalla lisää mahdollisuuksia itsenäiseen tiedonhakuun, itseopiskeluun sekä uudenlaiseen tiedon tuottamiseen (Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 5; 16).

Helsingin yliopistossa opetuksen ja oppimisen kehittämiseen päätettiin paneutua entistä päättäväisemmin ottein yliopiston kansallisen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn taakkaamiseksi. Yksittäisten opettajien ja laitosten sitoutuminen kehittämistyöhön nähtiin erittäin tärkeänä. Parhaaseen tulokseen päästäisiin, jos laitokset ja tiedekunnat kehittäisivät omaa opetustaan omat lähtökohtansa ja kehittämistarpeensa huomioon ottaen. Opetuksen kehittäminen ei onnistuisi ilman riittävää tukea, joten yliopisto päätti varata vuosittain riittävästi resursseja erilaisiin kehittämishankkeisiin. (HY:n opetuksen ja opintojen kehittämisohjelma 1998–2000, 6–7; 12.) Uuden tekniikan hyödyntäminen Helsingin yliopiston opetuksessa oli vielä 1990-luvun puolivälissä melko vähäistä. Opetusteknologiatyöryhmän kesällä 1994 tekemästä kyselystä selvisi, että osa yliopiston laitoksista oli opetusteknologian käytössä erittäin kehittyneitä, osan edustaessa laitoksia, joissa opetusteknologian käytöstä ja kehittämisestä ei oltu edes kiinnostuneita. (Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 5; 15–16.)

2.2 Opetusteknologiapalkinnon perustaminen

Helsingin yliopiston opintoasiaintoimikunta asetti syksyllä 1995 opetusteknologiatyöryhmän pohtimaan opetusteknologian käytön edistämistä yliopiston opetuksessa ja opiskelussa. Työryhmä sai tehtäväkseen käynnistää ja tukea opetusteknologiaa hyödyntäviä hankkeita sekä kehittää toimintaa, jonka avulla opetusteknologian käyttö tulisi tunnetummaksi yliopistolla. Työryhmä päätti keskittyä uuden opetusteknologian markkinointiin ja tunnetuksi tekemiseen. Uuden tieto- ja viestintäteknikan käyttöönottoa ja kehittämistä ryhdyttiin nopeuttamaan ja helpottamaan erilaisilla palkitsemisjärjestelyillä, joista yksi oli opetusteknologiapalkinnon perustaminen. Palkinnon tehtäväksi tuli tehdä tunnetuksi uuteen tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvaa opetuksen kehittämistyötä. Sen avulla nostettaisiin esiin hyviä esimerkkejä sekä tuettaisiin opetuksen kehittämistä. Onnistuneista hankkeista päätettiin tiedottaa, jolloin niiden avulla voitaisiin innostaa opettajia kehittämään opetustaan ja suunnittelemaan opetusteknologisia hankkeita. Tiedottamista teknologian viimeisimmästä kehityksestä, uusista sovelluksista ja onnistuneista hankkeista lisättiin käynnistämällä tiedotuskampanjoita internetin, lehdistön, radion ja television välityksellä. Opetusteknologiakilpailu päätettiin järjestää vuosittain ja siihen saivat osallistua kaikki Helsingin yliopistossa työskentelevät. Kilpailutöiden arvioinnin järjestämisestä ja palkintojenjaosta asetettiin vastaamaan

yliopiston opintoasiainosaston opintojenkehittämisyksikkö. (Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 5–7; 21; 24.)

1990-luvun puolivälissä, jolloin opetusteknologiapalkinto perustettiin, yliopistolla oli jo käynnissä ja käynnistymässä useita tieto- ja viestintäteknikan opetusikäytön kehittämishankkeita. Osa hankkeista oli laitoskohtaisia, osa laajempia tieto- ja viestintäteknikan kehittämishankkeita. Laitoskohtaiset hankkeet nähtiin parhaana tapana kehittää yksittäisten oppiaineiden tai tiedekuntien opetusta ja tarjota opiskelijoille uusia ja tehokkaita opiskelutapoja. Laajempien hankkeiden hyvänä puolena nähtiin puolestaan niiden laaja sovellusarvo koko yliopistolle. Opetusteknologiatyöryhmä painotti väliraportissaan 1997, että yliopiston tukemien kehittämishankkeiden, ja täten myös opetusteknologiapalkittujen hankkeiden, tulisi olla laajasti sovellettavia ja innovatiivisia. Hankkeiden tulisi tuottaa uusia opetus-, oppimis- ja arviointimenetelmiä sekä edistää opiskelijoiden aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta. Tavoitteena olisi myös opetuksen saavutettavuuden lisääminen sekä tutkimuksen ja käytännön yhdistäminen. Hankkeiden tulisi mielellään olla monitieteisiä ja verkottuneita. Yhteistyötä yliopiston sisällä, muiden yliopistojen kanssa sekä kansainvälisesti päätettiin edistää muun muassa suuntaamalla rahoitusta hankkeille, jotka tukevat laajasti koko yliopistoyhteisöä. (Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 14; 22.)

Opetusteknologiakilpailun palkintoraha on pysynyt vuosittain 21.000 euron suuruisena ja se on jaettu vuosittain kahdelle tai useammalle hankkeelle. Ensimmäinen opetusteknologiapalkinto jaettiin vuonna 1996 kahdessa sarjassa neljälle hankkeelle. Lääketieteellisen tiedekunnan silmätautien klinikan *Kaihi – Hypertekstimuotoinen oppimisaineisto silmätautien perusopetukseen* hanke ja valtiotieteellisen tiedekunnan yhteiskuntahistorian laitoksen *Historiakone, Suomi 1800–1995*, cd-rom voittivat palkinnon I-sarjassa (käytössä olevat opetusteknologiasovellukset) ja II-sarjassa (projektisuunnitelmat) palkinnon saivat valtiotieteellisen tiedekunnan *Agathon-talo* seminaarijärjestelmä sekä maatalouskirjaston ja luonnontieteiden kirjaston *Virtuaalikirjasto avoimena oppimisympäristönä* yhteishanke (ks. myös liite 1). Palkintoprosessi on muuttunut ja kehittynyt vuosien varrella useaan otteeseen. Ensimmäisinä vuosina, 1996–1999, palkinto jaettiin kahdessa sarjassa: käytössä olevat opetusteknologiasovellukset ja projektisuunnitelmat. Vuonna 2000 sarjat poistettiin, sillä raadin mukaan sarjojen välille oli erittäin vaikea vetää selvää rajaa. Osa hankkeista oli osittain valmiita ja käytös-

sä, samalla kun niitä kuitenkin kehitettiin edelleen. Sarjojen sijaan otettiin vuosiksi 2001–2003 käyttöön kaksi vaihetta: idea- ja jatkokehittelyvaihe. Raadin tehtävänä oli valita lähetettyjen ideapapereiden perusteella osa hankkeista jatkokehittelyyn. Jatkoon valituille hankkeille annettiin tukea hankesuunnitelmien kehittämiseen, joista valittiin esiteltyjen hankesuunnitelmien perusteella palkittavat hankkeet. Vuodesta 2004 lähtien palkitsemisprosessia on kehitetty edelleen niin, että kilpailuprosessi alkaa ideavaiheella, jonka jälkeen tekijöille annetaan ohjeita hankesuunnitelman laatimiseksi. Kilpailijat jättävät prosessin alussa hankesuunnitelmansa ja esittelevät ideoitaan posteriseminaarissa. Posteriseminaarissa arviointiraadinjäsenet tutustuvat suunnitelmiin ja voivat tehdä tarkentavia kysymyksiä kilpailijoille. Posteriseminaarin jälkeen arviointiraati valmistelee esityksen palkinnonsaajista, jonka jälkeen yliopiston rehtori tekee lopullisen päätöksen palkittavista. (ks. esim. Opetusteknologiapalkinnon lehdistötiedotteet 1996–2004.)

2.3 Palkitsemisen kriteerit

Kilpailun palkitsemisen kriteerit ovat pysyneet samankaltaisina vuodesta toiseen. Keskeisin kriteeri palkitsemispäätöstä tehtäessä on ollut hankkeen sopivuus hyväksi esimerkiksi laitoksille ja tiedekunnille. Huomiota on kiinnitetty pedagogisen ja teknologisen innovatiivisuuden lisäksi oppimisen ja opetuksen arvioinnin toteutukseen, sisällölliseen merkitykseen, käyttäjäystävällisyyteen, taloudellisuuteen, laajentamismahdollisuuksiin sekä design-ratkaisujen laatuun ja teknisten ratkaisujen tasokkuuteen. Arvioinnissa on huomioitu myös ulkopuolisen rahoituksen osuus ja tekijänoikeuskysymyksiä. Innovatiivisuutta on korostettu erityisesti viime vuosina. (ks. esim. Opetusteknologiapalkinnon lehdistötiedotteet 1996–2004.)

Palkitsemisen kriteerit vuonna 2005:

- 1) **Millaista uudenlaista pedagogista ajattelua idea sisältää?** Millä tavoin hanke tukee hyvää oppimista? Miten hanke tukee opetuksen kehittämistä omalla alallaan?
- 2) **Millaista teknologista innovatiivisuutta ideaan sisältyy?** Millä tavoin hanke hyödyntää teknologiaa uudella tavalla? Miten hankkeessa on huomioitu käytettävyys, käyttäjäystävällisyys ja hyödynnettävyys?
- 3) **Tukevatko teknologiset ratkaisut pedagogisia ratkaisuja?** Millä tavoin hankkeessa yhdistetään pedagogiikkaa ja teknologiaa uudella tavalla?

(Lähde: Opetusteknologiakeskus 2005)

2.4 Innovatiivisuus palkitsemisen kriteerinä

Klassisen määritelmän mukaan innovaatio on syntynyt, kun jokin uusi, omaperäinen tuote tai idea onnistutaan kaupallistamaan ja siten saamaan laajaan tietoisuuteen ja käyttöön. Nykyisin innovaation syntyminen ymmärretään prosessina, jonka aikana uusi tuote tai asia kehittyy. (Manninen ym. 2000, 34.) Innovatiivisuus merkitsee puolestaan uudistumiskykyä, kilpailukyvyyn säilyttämistä ja osaamisen kehittämistä (Miettinen ym. 1999, 7).

Innovaatioprosessiksi kutsutaan vuorovaikutteista kokonaisuutta, jossa korostuvat yhteistyö, verkostoituminen ja kehitystyön päällekkäisyys. Olennaista prosessissa on tiedon ja osaamisen levittäminen, jakaminen ja yhdistäminen. Innovaatioiden syntyymiseen tarvitaan siis sekä henkilökohtaista että työryhmän panosta, uusien ajattelumuotojen, menetelmien ja johtamistapojen kehittämistä. Erinomaiset innovaatiot syntyvätkin useimmiten yhteistyöverkostoissa, vahvojen osaamiskulttuurien vuorovaikutuksessa. Erilaisten osaamiskulttuurien resurssien yhdistäminen on täten innovaatioiden kehittämisen keskeinen edellytys ja voimavara. (Miettinen ym. 1999, 1–4; 7.)

Opetusteknologiapalkinnon palkitsemisen kriteereissä on korostettu sekä pedagogista että teknologista innovatiivisuutta. *Pedagoginen innovaatio* voidaan määritellä ”uuteen oppimisenäkemykseen perustuvana opetussuunnitelmana, oppimisympäristönä sekä

yleensä perinteisestä poikkeavana opetuksena ja koulutuksena, jossa on mahdollisesti myös sovellettu uuden tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia opetuksessa ja koulutuksessa uudella, aikaisemmista tavoista poikkeavilla menetelmillä” (Manninen ym. 2000, 35). *Teknologinen innovaatio* on puolestaan tunnettujen toimijoiden tuottama uusi teknologinen tuote tai valmistusprosessi, joka on ”julkisesti alan asiantuntijoiden mukaan tai organisaation sisällä innovaatioksi tunnustettu ja saatettu myös kaupallistamalla tai muuten yhteiskunnan ja muiden organisaatioiden käyttöön” (emt., 36). Vaikka innovaatiot ovat saaneet keskeisen aseman suomalaisissa yhteiskuntapoliittisissa keskusteluissa, tiedetään niiden synnystä, erityispiirteistä ja kehityksestä melko vähän (Miettinen ym. 1999). Suomessa keskeisenä ongelmana innovaatioiden kehittämisessä on nähty se, että suomalaiset teknologiset innovaatiot johtavat harvoin kaupalliseen menestykseen (ks. esim. Koski, Rouvinen & Ylä-Anttila 2002; Suomala ym. 2005, 180 mukaan).

Koulutuksellinen innovaatio:

- on *uutuus* eli tuote tai prosessi, jota ei ole ollut aiemmin olemassa
- ilmenee
 - 1) konkreettisesti *tuotteena* tai *prosessina* (esim. uusi opetusmetodi)
 - 2) jonkin *muutoksena* (mutta mikä tahansa muutos ei ole innovaatio)
 - 3) epävarmasti ennustettavissa olevana *tapahtumien ketjuna*, missä tapahtuman seuraamus ei ole ennakoitavissa
- syntyy ihmisten välisessä *sosiaalisessa toiminnassa*
- saavutetaan *tarkoituksellisella toiminnalla*

(Lähde: Tella & Tirri 1999, 16–18; Manninen ym. 2000, 35)

3 RAPORTISSA KÄYTETYN AINEISTON KUVAUS

Opetusteknologiapalkinnon vaikutuksen arviointia varten perehdyttiin aluksi verkkopohjaisia oppimisympäristöjä, innovaatioita ja opetusteknologiaa käsittelevään kirjallisuuteen sekä palkintoa ja hankkeita koskevaan dokumenttiaineistoon. Dokumenttiaineisto sisälsi sekä kansallisia että Helsingin yliopiston strategioita, opetusteknologiatyöryhmän raportteja, opetusteknologiapalkinnon arviointiraadin muistioita sekä kilpailuun osallistuneiden hankkeiden hakemuksia ja esittelyjä (ks. taulukko 1). Suurin osa dokumenttiaineistosta saatiin yliopiston kehittämisosaston suunnittelija Marja Vennalta. Aineistoa kerättiin lisäksi sähköpostikyselyillä, jotka lähetettiin opetusteknologiapalkinnon tai kunniamaininnan vuosina 1996–2004 saaneiden hankkeiden yhteyshenkilöille sekä arviointiraadinjäsenille. Kyselyillä haluttiin selvittää vastaajien käsityksiä palkintoprosessista, kilpailuun osallistuneista hankkeista sekä palkinnon vaikutuksesta kehittämishankkeille. Vastaajia pyydettiin lisäksi antamaan ehdotuksia opetusteknologiapalkinnon kehittämiseksi. Raportissa käytetty aineisto on kuvattu tiivistetysti taulukossa 1.

Taulukko 1. Raportissa käytetty aineisto. (optek = opetusteknologia)

<i>AINEISTON PÄÄRYHMÄT</i>	<i>SISÄLTÖ</i>
Kirjallisuus ja muu aineisto	• Verkkopedagogiikkaa, kehittämishankkeita sekä innovaatioita käsittelevää kirjallisuutta • Optek-palkinnon arviointiraadin muistioita kilpailuhankkeista ja palkintoprosessista • Hankeideoita ja -suunnitelmia • Hankkeiden kotisivuja
Hallinnon asiakirjat	• OPM:n strategioita 1995–2008¹ • HY:n strategioita 2001-2006² • HY:n opetuksen ja opintojen kehittämissuunnitelmat 1998–2006³ • Optek-työryhmän loppuraportti 1997⁴
Sähköpostikyselyt	• Optek-palkinnon saaneiden hankkeiden yhteyshenkilöt 1996–2004 (N=28) • Optek-palkinnon arviointiraadinjäsenet 1996–2004 (N=33)

3.1 Sähköpostikyselyjen toteutus

Sähköpostikyselyt lähetettiin elokuussa 2005 vuosina 1996–2004 opetusteknologiapalkinnon tai kunniamaininnan saaneiden hankkeiden yhteyshenkilöille (N=28) sekä arviointiraadissa toimineille henkilöille (N=33). Kyselyä ei saatu lähetettyä viidelle hankkeelle eikä kahdeksalle raadinjäsenelle puuttuvien yhteystietojen vuoksi. Kysely-

¹ OPM. 1995. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia.*; OPM. 1999. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004.*; OPM. 2003. *Opetusministeriön strategia 2015.*; OPM. 2004a. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2004–2006.*; OPM. 2004b. *Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma.* Opetusministeriön julkaisuja 2004:6.

² *Helsingin yliopiston strategia 2001–2003.*; *2004–2006.*; Helsingin yliopisto. 2003. *Tieto- ja viestintätekniikka opetuksessa ja opiskelussa. Virtuaaliyliopistostrategia 2003–2006.* Helsinki: Yliopistopaino.

³ *Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämissuunnitelma 1998–2000; 2001–2003; 2004–2006.* Helsinki: Yliopistopaino.

⁴ Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti. 1997. *Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opiskelussa ja opetuksessa Helsingin yliopistossa.* Helsingin yliopiston Opintoasiainosaston julkaisuja 13/1997. Helsinki: Yliopistopaino.

jen laatimisessa verkkoon auttoi kasvatustieteen laitoksen suunnittelija Mikael Kivelä, ja ne toteutettiin yliopiston atk-keskuksen palvelimella sijaitsevana www-lomakkeena (ks. liitteet 2 ja 3). Hankkeille lähetetty kysely sisälsi kolme aihealuetta: 1) Hankkeen käynnistysvaihe ja kehitystyö; 2) Hanke ja opetusteknologiapalkinto; sekä 3) Verkostoituminen ja levitettävyyys. Raadinjäsenille osoitettu kysely sisälsi myös kolme osaluetta: 1) Opetusteknologiapalkinnon kehitys, 2) Opetusteknologiapalkintoprosessi; sekä 3) Raadintoiminta. Kyselyt sisälsivät sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Strukturoituihin kysymyksiin tulleet vastaukset muodostettiin Excel-tilukkotiedostoksi, joka muutettiin SPSS-ohjelmalla käsiteltäväksi tiedostoksi. Avoimet kysymykset muokattiin omaksi tiedostokseen ja analysoitiin sisällönanalyysilla.

3.2 Kyselyillä tavoitettujen ryhmien kuvaus

Kyselyihin saatiin määräaikaan mennessä vastaus 24 henkilöltä (39 %), joista 10 (42 %) oli raadinjäseniltä ja 14 (58 %) hankkeiden yhteyshenkilöiltä. Yhteyshenkilöt vastasivat kyselyyn raadinjäseniä ahkerammin, heidän vastausprosenttikseen saatiin 50 prosenttia, raadinjäsenten 30 prosenttia. Hankekyselyyn saatiin vastauksia 9 (64 %) mieheltä ja 5 (36 %) naiselta. Raadinjäsenien kyselyyn vastanneista 6 (60 %) oli miehiä ja 4 (40 %) naisia. Vastanneiden sukupuolijakauma vastasi kyselynsaaneiden sukupuolijakaumaa. (ks. myös liite 4).

3.2.1 Hankkeiden yhteyshenkilöiden kuvaus

Hankkeiden yhteyshenkilöiltä saatiin yhteensä 14 vastausta (50 %), joista yksitoista oli palkinnonsaaneilta ja kolme erityis- tai kunniamainituilta hankkeilta. Vastauksia saatiin lähes kaikilta kilpailuvuosilta ja tiedekunnilta (ks. taulukko 2). Vastanneet hankkeet edustivat matemaattis-luonnontieteellistä (5), maatalous-metsätieteellistä (2), käyttäytymistieteellistä (1), lääketieteellistä (1), valtiotieteellistä (1), teologista (1) ja humanistista (1) tiedekuntaa. Kaksi hanketta edusti erillislaitoksia. Kyselyyn vastanneista 64 prosenttia oli miehiä. Kysely lähetettiin kaiken kaikkiaan 20 miehelle ja kahdeksalle naiselle, joten miesten vastausprosentiksi saatiin 45 ja naisten 63 prosenttia.

Vastausten perusteella naisten määrä hankkeissa on laskenut. 1990-luvun hankkeissa naisia on ollut keskiarvoltaan 46 prosenttia, 2000-luvun hankkeissa enää 30 prosenttia. Suurimmassa osassa hankkeista kehittäjien keski-ikä on ollut 40–49 vuotta (50 %), yhtään naista ei ole ollut mukana (43 %) ja määräaikaisia on ollut yli 80 prosenttia kehittäjistä (40 %). (ks. myös liite 4).

Taulukko 2. Hankkeiden tiedekunnat ja vastausprosentit.

<i>TIEDEKUNTA</i>	<i>Kysely lähetetty (N)</i>	<i>Vastanneet (N)</i>	<i>Vastausprosentti (%)</i>	<i>% kaikista vastanneista hankkeista</i>
Matemaattis-luonnontieteellinen	7	5	71,4	35,7
Maatalous-metsätieteellinen	2	2	100	14,3
Käyttätymistieteellinen	2	1	50	7,1
Lääketieteellinen	4	1	25	7,1
Valtiotieteellinen	4	1	25	7,1
Teologinen	2	1	50	7,1
Humanistinen	4	1	25	7,1
Oikeustieteellinen	1	0	0	0
Eläinlääketieteellinen	1	0	0	0
Erillislaitokset	2	2	100	14,3
<i>Yhteensä</i>	28	14		100,0

3.2.2 Arviointiraadin jäsenten kuvaus

Opetusteknologiapalkinnon arviointiraadissa on toiminut vuosina 1996–2004 yhteensä 41 henkilöä (joista 51 % miehiä). Raadinjäsenet kootaan vuosittain Helsingin yliopiston eri tiedekuntien, laitosten ja yksiköiden asiantuntijoista. Raati kokoontuu säännöllisesti, noin 2–4 kertaa vuodessa. Raadin puheenjohtajana on toiminut vuosina 1996–2001 professori Mats Brommels lääketieteellisestä tiedekunnasta ja 2002–2005 yliopistonlehtori Anne Nevgi käyttätymistieteellisestä tiedekunnasta. Pitkäaikaisimpia jäseniä ovat olleet tietotekniikkaosaston tietotekniikkapäällikkö Teo Kirkinen ja kehittämisosaston suunnittelija Marja Venna, joka on toiminut raadin sihteerinä alusta lähtien. Muita monivuotisia jäseniä ovat olleet 1990-luvulla tutkija Olli Hallamaa teologisesta tiedekunnasta ja professori Lauri Carlson humanistisesta tiedekunnasta sekä 2000-luvun puolella silloiset HYY:n koulutuspoliittiset sihteerit Arto Aniluoto ja Ilkka Tuomi-

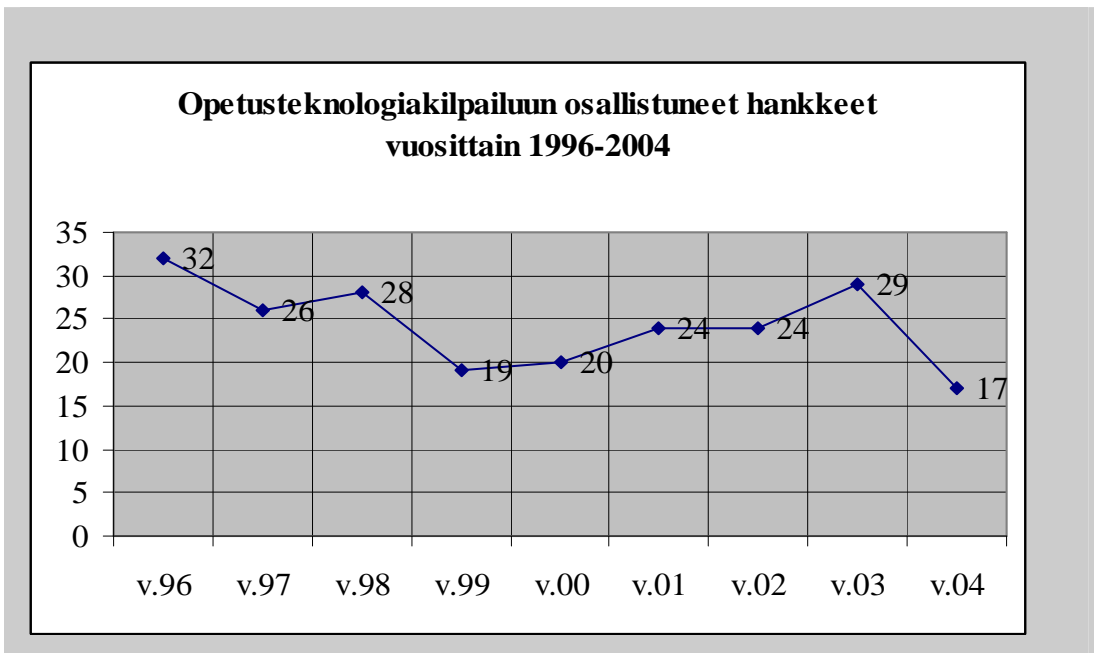
nen, professori Sari Lindblom-Ylänne käyttäytymistieteellisestä tiedekunnasta, tutkija Teppo Hujala maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta, assistentti Otso Lindy lääketieteellisestä tiedekunnasta sekä professorit Markku Löytönen ja Kari Enqvist matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta. Raadissa on ollut vuosittain mukana vähintään kaksi opiskelijajäsentä. Opetusteknologiapalkintoa koskeva kysely lähetettiin 33 raadinjäsenenä toimineelle (18 miehelle ja 15 naiselle), vastauksia saatiin heistä kymmeneltä (30 %, joista 6 miehiltä ja 4 naisilta). Vastanneet edustivat käyttäytymistieteellistä (3), matemaattis-luonnontieteellistä (2), valtiotieteellistä (2) ja maatalous-metsätieteellistä (1) tiedekuntaa sekä erillislaitoksia (2). Raadinkyselyyn vastanneista viisi toimii yliopistolla hallinto-, kolme opetus- ja kaksi tutkimustehtävissä.

4 DOKUMENTTIAINEISTON KÄSITTELY

4.1 Hankkeiden määrällinen kartoitus

Helsingin yliopiston opetusteknologiapalkintoa on tavoitellut vuosina 1996–2004 yhteensä 219 hanketta. Kilpailuun osallistuneiden hankkeiden määrä on pysynyt vuosittain tasaisena (keskiarvo 24 hanketta/vuosi). Eniten hankkeita on osallistunut vuonna 1996 (N=32), vähiten 2004 (N=17) (ks. kuvio 1.) Kilpailuun osallistuneet hankkeet edustavat kaikkia yliopiston yhtätoista tiedekuntaa. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on osallistunut kilpailuun ahkerimmin (N=54), oikeustieteellinen vähiten (N=3) sekä luonnollisesti uusimmat tiedekunnat biotieteellinen (N=2) ja farmasia (N=1) (ks. taulukko 3; kuvio 2). Hankkeiden vertailtavuus eri hankekausien välillä on melko hyvä, sillä niiden määrä on ollut molemmilla kausilla lähes sama (1996–1999: 105 ja 2000–2004: 114 hanketta). Kilpailuun osallistuneiden hankkeiden määrällisessä kartoituksessa tulee toki ottaa huomioon tiedekuntien erikokoisuus, sillä esimerkiksi kilpailuun ahkerimmin osallistunut matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on Helsingin yliopiston suurin tiedekunta, joten opetuksen kehittäjiäkin löytyy enemmän kuin pienemmistä tiedekunnista.

Kuvio 1. Kilpailuun osallistuneiden hankkeiden määrä 1996–2004.

Taulukko 3. Kilpailuun osallistuneiden hankkeiden määrä tiedekunnittain.

TIEDEKUNTA	1996–1999	2000–2004	Yhteensä
Matemaattis-luonnontieteellinen	27	27	54
Lääketieteellinen	17	14	31
Valtiotieteellinen	14	13	27
Humanistinen	11	14	25
Käyttäytymistieteellinen *)	7	17	24
Maatalous-metsätieteellinen	7	10	17
Eläinlääketieteellinen	0	5	5
Teologinen	3	2	5
Oikeustieteellinen	3	0	3
Biotieteellinen *)	-	2	2
Farmasia *)	-	1	1
Erillislaitokset	16	9	25
Yhteensä	105	114	N=219

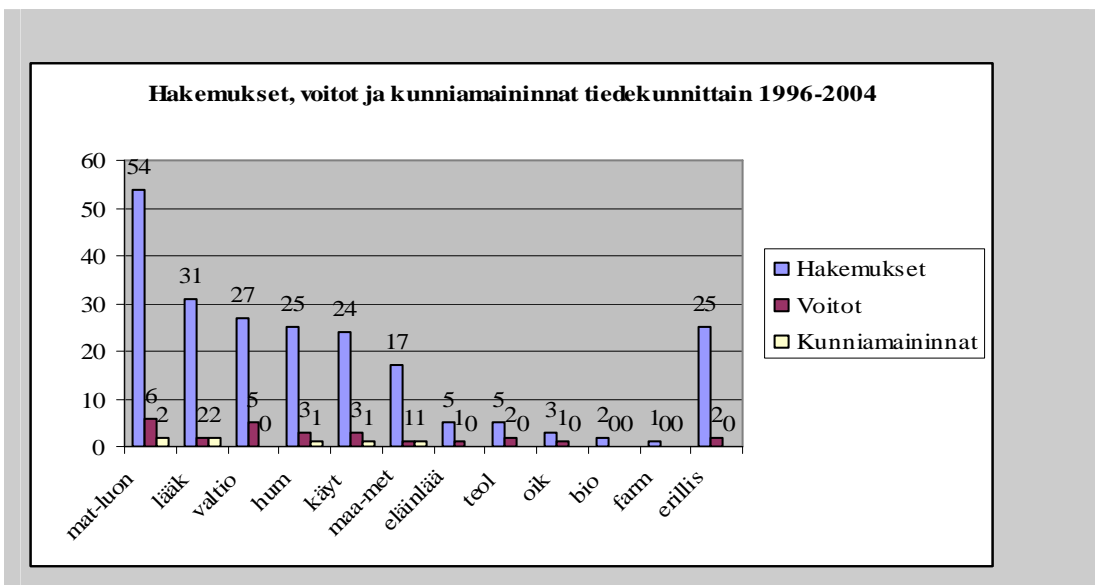
*) vuonna 2004 nimenmuutos kasvatustieteellinen = käyttäytymistieteellinen (johon siirtyivät psykologian ja puhetieteiden laitos humanistisesta tiedekunnasta) sekä kaksi uutta tiedekuntaa biotieteellinen ja farmasia.

Palkinto on jaettu yhdeksän vuoden aikana 26 hankkeelle ja erityis- tai kunniamaininta seitsemälle. Yhdeksän tiedekuntaa yhdestätoista on saanut palkinnon tai kunniamaininnan ainakin kerran. Useimmiten palkinto on jaettu matemaattis-luonnontieteelliselle (N=6) ja valtiotieteelliselle (N=5) tiedekunnille (yhteensä 42 % palkituista). Palkitsematta ovat jääneet vain uusimmat, vuonna 2004 perustetut tiedekunnat, biotieteellinen ja farmasia. Kilpailuun on osallistunut vuosittain myös erillislaitoksia. Niille palkinto on jaettu kaksi kertaa, vuonna 1996 ja 1997.

Taulukko 4. Palkittujen hankkeiden määrä tiedekunnittain (sis. kunniamaininnat)

TIEDEKUNTA	1996–1999	2000–2004	Yhteensä
Matemaattis-luonnontieteellinen	5	3	8
Lääketieteellinen	3	1	4
Valtiotieteellinen	3	2	5
Humanistinen	2	2	4
Käyttäytymistieteellinen *)	2	2	4
Maatalous-metsätieteellinen	1	1	2
Eläinlääketieteellinen	0	1	1
Teologinen	1	1	2
Oikeustieteellinen	1	0	1
Biotieteellinen *)	-	0	0
Farmasia *)	-	0	0
Erillislaitokset	2	0	2
Yhteensä	20	13	N=33

Kuvio 2. Hakemukset, voitot ja kunniamaininnat tiedekunnittain 1996–2004.

Vaikka voittaneet hankkeet edustavat tasaisesti kaikkia yliopiston tiedekuntia, toistuu voittaneiden joukossa usein samat laitokset. Esimerkiksi käyttäytymistieteellisen tiedekunnan laitoksista palkinto on mennyt vain soveltavan kasvatustieteen laitokselle (entinen opettajankoulutuslaitos) ja mediakasvatuskeskukselle. Samoin yhteiskunta historian laitos valtiotieteellisestä tiedekunnasta on palkittu kolme kertaa ja tietojenkäsittelytieteen laitos matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta neljästi.

4.2 Hankkeiden aiheet ja tekijät

Opetusteknologiakilpailuun osallistuneissa hankkeissa näkyy Helsingin yliopiston monialaisuus. Esimerkiksi hankkeiden aiheina on ollut kaikenlaista kaih in opiskelusta tietokoneavusteiseen pianonsoittoon ja interaktiiviseen paikkatiedon opiskeluun. Myös hankkeiden tekijöiden tausta on ollut hyvin moninainen: kehittäjinä on ollut sekä opiskelijoita että professoreja. Toimijoiden määrä hankkeissa on vaihdellut yhdestä yli kahteenkymmeneen. Osa hankkeista on yhden opettajan ilman ulkopuolista tukea kehittämiä oppimateriaaleja, osa työryhmien ja ulkopuolisten asiantuntijoiden yhdessä tuottamia kokonaisuuksia. Pääasiallisesti palkitut hankkeet ovat työllistäneet kolme

henkilöä. 1990-luvulla tekijöiden määrä palkituissa hankkeissa oli keskiarvoltaan kolme henkilöä hanketta kohden ja 25 prosenttia oli yhden opettajan kehittämiä. 2000-luvulla yhden opettajan hankkeita on ollut enää 15 prosenttia palkituista ja tekijöiden määrän keskiarvo on noussut neljään henkilöön hanketta kohden.

Viime vuosina hankkeita onkin kehitetty enemmän ja suuremmissa työryhmissä. Opetusteknologiaa hyödyntävät kehittämishankkeet ovat usein varsin työläitä yhden ihmisen toteutettavaksi, joten tulevaisuudessa lienee syytä kiinnittää vielä enemmän huomiota työryhmien kokoamiseen ja yhteistoiminnallisuuteen jo suunnitteluvaiheessa. Kehittämistyöryhmässä on hyvä olla mukana sekä tietotekniikan että pedagogiikan asiantuntijoita. Myös esimerkiksi markkinoinnin ja hallinnoinnin osaajista on hyötyä.

4.3 Hankkeissa käytetty verkkomateriaali

”Opetusteknologia muodostaa kokoelman monia erilaisia teknisiä välineitä, jotka ovat monipuolisesti hyödynnettävissä niin perinteisessä lähiopetuksessa kuin verkkokursien suunnittelussa ja toteutuksessa” (Nevgi, Kurhila & Lindblom-Yläne 2002, 389). Keskeinen opetusteknologinen ratkaisu opetusteknologiapalkinnon saaneissa hankkeissa on ollut *www*. Koska suurimmassa osassa kilpailuhankkeista on käytetty hyvin tavanomaista teknologiaa, ei niitä voi pitää teknologisesti kovinkaan innovatiivisina. Kokeellisia oppimisympäristöjä eli sellaisia oppimisalustoja, joita kehitellään erilaisissa tutkimus- ja kehitysprojekteissa, on kuitenkin käytetty esimerkiksi opetusteknologiapalkinnon vuonna 1999 saaneessa psykologian laitoksen ja Taideteollisen korkeakoulun *FLE (Future Learning Environment)* -yhteishankkeessa. *FLE*:n toimintaperiaate on lähellä ryhmätyöohjelmistoja, mutta sen kehittämiseen on vaikuttanut pedagoginen näkemys, tutkiva oppiminen (ks. esim. Nevgi, Kurhila & Lindblom-Yläne 2002, 392). Myös vuoden 2002 voittaja, eläinlääketieteellisen tiedekunnan *VIELO*-hanke, on erittäin edistysellinen opetusteknologinen kehittämishanke. *VIELO* on kolmiulotteinen, interaktiivinen simulaatio, jossa opiskelija voi tarkastella eläinten anatomiaa virtuaalisten eläinmallien avulla. Teknologisen innovatiivisuutensa lisäksi hankkeen kehittämisellä on eettistä arvoa, sillä sovellus vähentää eläinkokeiden käyttöä, kun eläinten anatomiaa ei tarvitse enää opiskella pelkästään perinteisissä leikkelysaliovetustilanteissa.

Verkkokurssien määrä on vähentynyt hankekausien välillä. Verkkokurssiksi kutsutaan internetiin tai intranettiin sijoittuvaa oppimisympäristöä, jossa pääosa opetus- ja opiskelutapahtumista ja vuorovaikutuksesta toteutuu tietoverkkojen välityksellä. Hankkeita kehitetäänkin nykyään enemmän monimuoto-opetukseen. Monimuoto-opetuksiksi kutsutaan työskentelyä, jolle on tyypillistä etä- ja lähiopetusjaksojen vuorottelu. (ks. esim. Nevgi & Heikkilä 2005, 21.) Vuoden 2003 voittaja, teologisen tiedekunnan KAMU-hanke, on esimerkillinen monimuotoinen verkko-oppimisympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden itsenäiseen harjoitteluun ja opiskeluun sekä usean aihepiirin opiskelun samassa ympäristössä.

Kilpailuhankkeet ovat panostaneet sovelluksissaan opiskelijakeskeisyyteen eli muun muassa itseopiskelumahdollisuuteen, yksilöllisyyteen ja käyttäjäystävällisyyteen. Tukea ja ohjausta on korostettu suurimmassa osassa (52 %). Yhteisöllisyys, esimerkiksi ryhmätyöskentelyn ja keskustelupalstojen käyttö, ei ole lisääntynyt merkittävästi vuosien aikana. Multimedian käyttö on sen sijaan lisääntynyt 2000-luvulla. Materiaaleissa käytetään nykyään yhä enemmän videoita, ääntä ja animaatiota, ”pelkät kootut linkki-listat tai luentorungot verkossa eivät enää riitä verkko-opetuksiksi” (Evälä & Kupila 2005, 144).

Taulukko 6. Verkkomateriaalin muoto hankkeissa dokumenttiaineiston perusteella.

Verkkomateriaalin muoto	<i>Hankkeiden määrä, joissa esiintyy 1996–1999</i>	<i>% palkituista hankkeista</i>	<i>Hankkeiden määrä, joissa esiintyy 2000–2004</i>	<i>% palkituista hankkeista</i>
(Puhtaasti) Verkkokurssi	3	15	1	8
Verkko-oppimateriaali	14	70	12	92
Virtuaalinen seminaari	2	10	-	-
Keskustelupalsta verkossa	6	30	3	23
Ryhmätyöskentely	5	25	4	31
Portfolio/kehittymiskansio	6	30	4	31
Itsearviointi	5	25	7	54
Äänimateriaali	5	25	6	46
Videomateriaali	5	25	4	31
Animaatio	3	15	2	15
Kolmiulotteisuus	1	5	2	15
Peli/simulaatio	2	10	-	-
cd-rom	3	15	-	-

Helsingin yliopiston virtuaaliyliopistostrategian mukaan yliopistolla kehitellään verkko-opetushankkeita, joissa ”on mukana tiimeittäin erilaisia yliopisto-opetuksen asiantuntijoita”. Yliopistolla on lisäksi runsaasti verkko-opetukseen liittyviä yhteistyöhankkeita ulkomaisten yliopistojen kanssa. (HY 2003, 15–16.) Löffströmin, Heikkilän ja Haarala-Muhosen (2005, 121) tekemän tutkimuksen mukaan verkko-opetuksen puitteissa tehdään runsaasti yhteistyötä oman ja muidenkin tiedekuntien laitosten kanssa. Yhteistyötä tehdään jonkin verran myös kotimaisten ja ulkomaisten yliopistojen sekä julkishallinnon kanssa. Opetusteknologiapalkinnon saaneiden hankkeiden kohdalla verkostoituminen on suunnitteluvaiheessa, eli ennen palkitsemista, melko vähäistä. Yhteistyö yliopiston sisällä on lisääntynyt selvästi 2000-luvulla, mutta verkostoituminen kotimaisten ja ulkomaisten yliopistojen sekä julkishallinnon kanssa on kääntynyt jopa laskuun. Suurin osa suunnittelee kuitenkin yhteistyötä (ks. taulukko 5). Kansainvälinen yhteistyö opetusteknologisten innovaatioiden kehittämisessä olisi erityisen tärkeää, sillä kansainvälistyminen ja yliopistojen verkostoituminen ovat pitkälti riippuvaisia uudesta tieto- ja viestintäteknikasta.

Taulukko 7. Verkostoituminen ennen palkitsemista (dokumenttiaineiston perusteella).

Verkostoitumisen muoto	<i>Hankkeiden määrä, joissa esiintyy 1996–1999</i>	<i>% palkituista hankkeista</i>	<i>Hankkeiden määrä, joissa esiintyy 2000–2004</i>	<i>% palkituista hankkeista</i>
Yhteistyö yliopiston sisällä	7	35	8	62
Yhteistyö muiden kotimaisten yliopistojen kanssa	7	35	1	8
Kansainvälinen yhteistyö	3	15	0	0
Yhteistyö julkishallinnon kanssa	5	25	1	8
Yhteistyötä suunnitellaan	14	70	7	54
Yhteensä	36		17	

Opetusteknologian suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava käyttäjien lähtökohdat ja kokemukset. Hyvässä opetusteknologisessa hankkeessa yhdistyvät selkeys, vuorovaikutuksellisuus ja monipuolisuus. Myös asiasisältöön ja ulkoasuun on syytä kiinnittää huomiota unohtamatta joustavuutta ja yksilöllisyyttä. (ks. mm. Nevgi 2003.) Dokumenttiaineiston perusteella eniten kehittämisenvaraa on verkostoitumisessa ja yhteistoiminnallisuuden käytössä. Verkko-oppimisympäristöjen kehittämisessä tulee huomioida erityisesti verkkovuorovaikutuksen mahdollisuudet yhteisöllisen oppimisen toteuttamiseksi (Nevgi & Heikkilä 2005, 27).

5 KUNNIANHIMOISIA TOTEUTUKSIA JA SAMPUNEITA SUUNNITELMIA

Tässä luvussa esitellään sähköpostikyselyillä saatuja vastauksia.

5.1 Mistä hankkeiden kehittäminen lähtee liikkeelle?

Hankkeiden kehittäminen käynnistyy usein tarpeesta kehittää opetusta, opettajien henkilökohtaisesta innostuksesta ja mielenkiinnosta sekä yksinkertaisesti halusta osallistua opetusteknologiakilpailuun. Hankkeiden ideoinnin alkuvaiheessa panostetaan usein ensisijaisesti toimivuuteen ja käyttäjäystävällisyyteen. 1990-luvun hankkeissa teknologia on ollut hieman painotetummassa roolissa kuin 2000-luvulla. Nykyään hankkeissa kiinnitetään enemmän huomiota sovelluksen pedagogisuuteen sekä opiskelijakeskeisyyteen.

5.2 Miten kehittämishankkeet ovat muuttuneet?

Opetusteknologiakilpailuun osallistuvissa hankkeissa on selvästi havaittavissa tasonousua alkuajoista. Hankkeet, jotka kamppailivat ensimmäisinä vuosina kärkisijoista, eivät riittäisi tasoltaan kärkeen nykyään. Alkuaikoina jopa sähköpostin käyttöä pidettiin edistyksellisenä opetusteknologiana. Kilpailuun osallistuneet hankkeet ovat nykyään huomattavasti valmiimpia, korkeatasoisempia ja kehittyneempiä, ja niitä kehittää useampi henkilö kuin aikaisemmin. Kilpailun kärkipäähän sijoittuvat hankkeet ovat viime vuosina olleet lähes poikkeuksetta ryhmien tuottamia. Yksittäisten opettajien hankkeita ei ole enää ollut palkittujen joukossa. Viimeisin yhden opettajan kehittämä hanke palkittiin vuonna 2000 (*Tietokoneavusteinen pianonsoitto*, Soveltavan kasvatustieteen laitos). Myös hakijatausta on monipuolistunut ja hankkeissa on nähtävissä laajempi tieteenalojen kirjo. Toisaalta samalla kilpailuhankkeista on tullut yleisesti ottaen sovinmaisempia ja ”pellepelottomien” osuus on pienentynyt.

5.3 Onnistumisia ja sudenkuoppia kehittämistyössä

”Hankkeen imussa myös muita opintojaksoja on kehitetty samassa hengessä”
(hanke 11)

Suunnitelmallisuus, sitoutuminen kehittämistyöhön, laitosten tarjoama tuki ja resurssit sekä yhteistyö vauhdittavat hankkeiden toteuttamista ja luovat edellytyksiä onnistumiselle. Suunnitelmallisuus on tärkeää, jotta kehittämisessä huomioitaisiin mikä hankkeessa on ensisijaista, mitä on saatu jo valmiiksi ja mitä täytyisi vielä kehittää. Palautteen kerääminen auttaa suunnitelmallisuudessa ja kehittämisessä. Suurin osa kyselyyn vastanneista hankkeista onkin kerännyt palautetta esimerkiksi verkkolomakkeilla, sähköpostikyselyillä ja haastatteluilla.

Kyselyyn vastanneet opetusteknologiapalkinnon saaneet hankkeet ovat oman arvionsa mukaan onnistuneet kehittämistyössä tavoitteidensa mukaisesti: 10 hanketta arvioi onnistuneensa tavoitteissa hyvin tai erittäin hyvin. Kehittämisessä on siis onnistuttu voittopuolisesti myönteisesti. Vastausten perusteella hankkeiden toteutuminen ja onnistuminen on pitkälti kiinni resursseista. Mikäli laitokset ja tiedekunnat panostavat hankkeisiin palkitsemisen jälkeen, menestyksenkäs jatkokehittäminen on mitä todennäköisintä. Erityisen keskeisenä hankkeiden jatkokehittelyssä ja laajentamisessa pidetään laitosten tarjoamaa tukea sekä sitä, että hankkeen rahoitus ei ole jatkuvasti katkolla. Myös onnistunut verkostoituminen ja kehittämistyöhön sitoutuneen työryhmän muodostaminen on koettu myönteisesti. Onnistumisen tunteita herättää myös hankkeen laaja-alainen käyttöönotto, käyttäjiltä saatu positiivinen palaute sekä se, että huomataan hankkeen edistävän aidosti opetuksen kehittämistä laitoksilla.

”...tietotekniikan sekä multimedian hyödyntäminen yhteistyölaitosten kursseilla tulee lisääntymään hankkeen vuoksi ja monet uudet tahot ovat innostuneet [hankkeen] käytöstä opetuksessaan” (hanke 14)

Onnistumisen kokemuksia hankkeissa:

- **Hanke on edistänyt opetuksen kehittämistä laitoksella ja/tai tiedekunnassa.**
"Hanke on edistänyt ja kehittänyt [oppiaineen] opetusta koko maassa" (hanke 1)
- **Hanke on poikanut jatkohankkeita.**
"Aloitettu uusi hanke, joka laajentaa alkuperäisen ideaa" (hanke 5)
- **Hanketta on pystytty laajentamaan ja verkostoimaan palkitsemisen jälkeen.**
"Hanke on lisännyt yhteistyötä laitosten kesken" (hanke 4)

Taulukko 9. Hankkeen onnistuminen.

<i>Hankkeessa onnistui:</i>	<i>Vastausten Keskiarvo</i>	<i>Keski-hajonta</i>
K28. Tavoitteiden toteutuminen	5,54	1,33
K29. Aikataulussa pysyminen	5,77	1,42
K30. Yhteistyö	5,50	1,57

Asteikko: 1 = "erittäin huonosti" ... 7 = "erittäin hyvin"

Kehittämistyön varrella kohdataan myös esteitä ja ongelmia. Ikävimmät vastoinkäymiset ovat aiheutuneet rahan, tuen ja huomion puuttumisesta. Useilla laitoksilla on kehitysvalmiutta, mutta opetusteknologian kehittämistä jarruttaa resurssien puuttuminen. Uusien oppimisympäristöjen, oppimismenetelmien ja uusien oppimateriaalien kehittäminen edellyttää paljon resursseja. Lisäksi kehittämishankkeet vaativat opettajilta ja tutkijoilta valtaisaan työpanosta heidän perustyötehtäviensä ohella. Opetusteknologiahankkeiden kehittäminen on koettu taakkana ja raskaana lisätyönä, joissain tapauksissa kuitenkin viran ohessa tehtävänä harrastustoimintana. Ajan ja resurssien puute on noussut esille opetusteknologian kehittämisen esteenä muissakin yhteyksissä (ks. esim. Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 29).

Ongelmia aiheuttavat:

- **Ei saada tukea**
- **Ei ole tarpeeksi resursseja (rahoitus, henkilö)**
"Kun rahoitus loppui, loppui kehittäminenkin" (hanke 8)
- **Ei saada huomiota eikä julkisuutta**
"Palkinto sai laimean vastaanoton [laitoksella], opetuksen kehittämistä ei pidetty tärkeänä" (hanke 9)
- **Kehittäminen joudutaan tekemään viran ohessa**

5.4 Opetusteknologiapalkinnon vaikutus hankkeille

Reilulle kolmannekselle palkituista hankkeista opetusteknologiapalkinnolla on ollut tärkeä tai erittäin tärkeä vaikutus hankkeen tavoitteiden asettamisessa, aikatauluttamisessa, toteuttamisessa sekä laajentamisessa. Palkitsemisen myötä saatu palkintoraha on käytetty muun muassa teknisten laitteiden ja aineiston hankintaan, lisätyövoiman palkkaamiseen sekä mainontaan. Palkinto on antanut hankkeille myös ratkaisevan alkusysäyksen, jota ilman kehittämiseen ei olisi voitu ryhtyä. Lisäksi palkitsemisen myötä usko hankkeen toimivuuteen on lisääntynyt.

Mutta yhtä suurelle joukolle palkinnolla ei ole ollut lainkaan vaikutusta hankkeen jatkokehittämiseen. Palkintoraha on tällöin mielletty palkaksi jo tehdystä työstä ja se on jaettu tekijöiden kesken. Rahaa ei siis ole käytetty hankkeen kehittämiseen. Hanketta on voitu pitää myös jo "valmiina", joten raha on käytetty esimerkiksi "henkilökohtaiseen elämän mukavuuden lisäämiseen".

Taulukko 10. Palkinnon vaikutus hankkeelle.

<i>Palkinnon vaikutus hankkeelle:</i>	<i>Vastausten keskiarvo</i>	<i>Keski-hajonta</i>
K31. Tavoitteiden asettaminen	4,00	2,45
K32. Hankkeen aikataulutustaminen	4,07	2,56
K33. Hankkeen toteutuminen	4,21	2,61
K34. Hankkeen laajentaminen	3,36	2,21

Asteikko: 1 = "ei lainkaan merkitsevä" ... 7 = "erittäin merkitsevä"

Palkinnon rahamäärän (21.000 euroa) sopivuus jakaa mielipiteitä. Suuren osan mielestä rahasumma on aivan liian pieni hankkeiden kehittämiseen, osan mielestä summa on sopiva ja riittää jaettavaksi useammallekin hankkeelle.

"Summan pitäisi olla vain pääpalkinto, ei koko kilpailun budjetti" (raadinjäsen 9)

mutta toisinkin voi ajatella:

"Aika suuri summa yhdelle tai kahdelle hankkeelle jaettuna" (raadinjäsen 8)

Kunniamainintoja pidetään yleisesti melko turhina. Ne kannustavat vain vähän ja ovat pikemminkin "yhtä tyhjän kanssa" tai "laiha lohtu", tarpeellisia vain, jos niihin sisältyy rahapalkinto. Viime vuosina kunniamainituille hankkeille onkin jaettu myös rahapalkinto (3.000 euroa).

"[Kunniamaininnat] ovat vähän ärsyttäviä. Jos hanke on hyvä, miksei se saa rahaa. Jonkinlainen lepyttelykeino, joka ei ehkä toimi. Toisaalta sertifikaatin voi lisätä portfolioon, jos sillä nyt sitten professuuri lohkeaa." (raadinjäsen 5)

5.5 Hankkeet ja verkostoituminen

Annika Evälän ja Pauliina Kupilan virtuaaliyliopistohankkeita arvioivan tutkimuksen (2005, 141) mukaan 2000-luvulla yliopiston hankkeissa on alkanut selkeästi erottua suuntaus kohti laajempia ja koko laitoksen verkko-opetuksen tai virtuaaliyliopistotoiminnan kehittämiseen tähtäviä hankkeita. Opetusteknologiapalkinnon saaneet hankkeet hyödyntävät vielä melko vähän yhteistoiminnallisuuteen perustuvia periaatteita. Suurin osa hankkeista kehitetään yksin tai pienellä porukalla laitoksen sisällä. Ne liittyvät usein vain yhteen tieteenalaan, joten tekemistä verkostoitumisen lisäämiseksi on paljon. Vastausten perusteella verkostoitumiseen voitaisiin kannustaa esimerkiksi lisäämällä ohjeita, kriteereitä ja suosituksia. Pieni osa hankkeista on kuitenkin jo monialaisia ja kansainvälisestikin verkostoituneita.

Hyvä esimerkki verkostoitumisesta ja sen tuomasta hyödystä on vuoden 2004 voittajahanke *Halki, poikki & pinoon*, jossa perustettiin monitieteinen työryhmä. Hankkeessa on tällä hetkellä mukana yli kaksikymmentä toimijaa muun muassa maantieteen, suomen kielen, soveltavan kasvatustieteen ja pohjoismaisten kielten ja pohjoismaisen kirjallisuuden laitoksilta. Suunnitelmissa on myös yhteistyötä Ruotsin, Norjan ja Baltian maiden kanssa. Työryhmä on sitoutunut hankkeen kehittämiseen ja tulevaisuuden suunnitelmat ovat todella kunnianhimoisia. Myös vuonna 2003 palkitulla kemian laitoksen *Nettilabralla* ja vuonna 1999 palkitulla psykologian laitoksen *FLE:llä* on omat laajat kansainväliset verkostonsa.

5.6 Opetusteknologiapalkinto ja opetuksen kehittäminen

"Opetusteknologian kehittämisen kautta voidaan herättää laajemminkin tietoisuutta opetuksen kehittämisestä" (raadinjäsen 6)

Onnistuessaan tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa parantaa oppimisen tuloksia (ks. esim. Leppänen 2005, 88). Opetusteknologian kehittämisen toivotaankin tehostavan ja monipuolistavan opetusta sekä antavan lisäarvoa ja laatua opetukseen ja oppimiseen (Nevgi & Löfström 2005, 8). Yliopiston opettajille on tällä hetkellä tarjolla

useita erilaisia oppimisalustoja⁵ verkko-opetuksen kehittämiseen. Oppimisalustat sisältävät erilaisia ominaisuuksia ja toimintoja kuten verkko-oppimateriaalin tarjoamista opiskelijoiden käyttöön (www-tekstisivut, graafiset esitykset, videot, äänitteet, multimedia, animaatiot ja linkitykset niiden välillä); tiedostojen siirtämistä sivuille tai hakemista sivuilta (tehtävien palautus tekstimuodossa ja niiden kommentointi); samanaikaisia eli synkronisia ja eriaikaisia eli asynkronisia kommunikointimahdollisuuksia (videokonferenssit, chat, keskustelufoorumit, sisäinen sähköposti); sekä verkkomateriaalien säilytystä, ylläpitoa ja hallinnointia verkkopalvelimella. (Nevgi, Kurhila & Lindblom-Yläne 2002, 376; 380.)

Opetusteknologiakilpailussa palkituilla hankkeilla on saatu aikaan kiistatonta lisäarvoa yliopisto-opetuksen kehittämiseen. Palkitseminen nähdään tehokkaana tapana levittää tietoa opetusteknologian kehittämisestä ja hyvistä opetusteknologisista hankkeista. Tärkeintä opetusteknologisessa kehittämisessä onkin se, että siitä on mahdollisimman paljon hyötyä käytännölle sekä pitkäjänteistä vaikutusta koko yliopiston opetuksen kehittämiselle (Meriläinen 2005). Keskeistä on myös laajentaminen ja verkostoituminen, jotta tekniset kehitykset eivät olisi vain yksittäisten kurssien ja materiaalien kehittämistä. Kyselyihin vastanneet antavat nuhteita opetusteknologian kehittämisen keskittymisestä vain pieneen osaan opettajapopulaatiosta. Myös kansainvälisen Helsingin yliopiston koulutuksen ja tutkintojen laadunarvioinnin loppuraportin mukaan (Tuomi & Pakkanen 2003, 20) yliopiston opetuksen kehittäminen on edelleen paljolti yksittäisten opettajien asia. Opetusmenetelmien kehittämisessä tehdään ansiokasta työtä, mutta siinä on suuria tieteenalakohtaisia eroja.

5.7 Kilpailun ja hankkeiden saama julkisuus

Opetusteknologiatyöryhmä päätti opetusteknologiapalkintoa perustaessaan lisätä tiedotusta teknologian viimeisimmästä kehityksestä, uusista sovelluksista ja onnistuneista hankkeista internetin, lehdistön, radion ja television avulla (Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti 1997, 24). Kuitenkin sekä hankkeiden yhteyshenkilöiden että

⁵ Oppimisalusta tarkoittaa ohjelmistoa, joka tarjoaa valmiin verkkoympäristön, jossa voi suunnitella ja toteuttaa verkko-opetusta valitsemalla ja käyttämällä ohjelmiston tarjoamia erilaisia toimintoja kuten oppimisympäristö-, ryhmätyö-, keskustelu- ja sähköpostiohjelmiä sekä www-sivujen rakentamishjeita (Nevgi, Kurhila & Lindblom-Yläne 2002, 376).

raadinjäsenten vastauksista kävi ilmi, että tiedotusta kilpailusta ja mainontaa palkitusta tarvittaisiin ehdottomasti lisää. Helsingin yliopiston sisäisenä palkintona opetusteknologiapalkinto on erittäin merkittävä ja tärkeä eikä se saa tällä hetkellä ansaitsemaansa huomiota. 2003 käyttöön otettu posteriseminaari on lisännyt kilpailun näkyvyyttä hieman, mutta ei tarpeeksi. Lisätiedotus kilpailusta on paikallaan jo senkin takia, että mukaan saataisiin myös pienempiä hankkeita ja uusia opetuksenkehittäjiä. Tiedotuksessa tulisikin korostaa sitä, että menestyäkseen kilpailussa hankkeen ei tarvitse välttämättä olla teknologisesti kovinkaan erikoinen, jos pedagoginen puoli ja tavoitteet ovat kohdallaan.

Myös kilpailussa palkittuja hankkeita on mainostettu melko vaatimattomasti, suurinta osaa ei juuri lainkaan. Tiedon levittäminen ja mainonta on tapahtunut lähinnä esittelemällä hankkeita konferensseissa ja vierailuilla muissa yliopistoissa. Esimerkillisten opetusteknologiaa hyödyntävien sovellusten levittäminen koko yliopiston tietoisuuteen olisi kuitenkin erityisen tärkeää opetuksen kehittämisen kannalta.

5.8 Raadin työskentely ja palkitsemisen kriteerit

Vastanneet ovat tyytyväisiä raadintyöskentelyyn. Työskentely on kehittynyt vuosittain parempaan suuntaan ja hankkeiden monivaiheista ja moniulotteista tarkastelua arvostetaan. Opiskelijoita toivottaisiin tulevaisuudessa käytettävän enemmän raadissa hankkeiden toimivuuden arvioimiseen. Raati voisi toimia jatkossa enemmän myös sähköisesti.

Myös raadin laatimien arviointikriteereihin ollaan tyytyväisiä. Tärkeimpänä arvioinnissa nähdään se, että kriteerit ovat monipuolisia ja arvioinnissa painotetaan tasapuolisesti teknologiaa ja pedagogiikkaa. Tulevaisuudessa kriteerit voisivatkin suuntautua esimerkiksi kansallisen verkko-opetuksen laatutyön kriteeristöjen ja sisältöjen mukaan. Lisäksi ehdotetaan opetusteknologisen johtajuuden, muutosagenttien ja verkostoitumisen palkitsemista.

5.9 Hankkeiden seuranta ja opetusteknologiapalkinnon tulevaisuus

Mitä opetusteknologiapalkinnon saaneille hankkeille tapahtuu palkitsemisen jälkeen? Jatketaanko hankkeen kehittämistä vai tyrehtyykö hankkeet saman tien? Mikä saa tekijät jatkamaan, entä lopettamaan? Sekä raadinjäsenten että hankkeiden tekijöiden keskuudesta nousi ehdotus, että hankkeet, jotka ovat elinvoimaisia vielä monen vuoden jälkeenkin, ansaitsisivat enemmän huomiota. Elinvoimaisille hankkeille voitaisiin jakaa vaikkapa erillinen kannustus-palkinto. Kehittämistyön seuranta toivottiin myös lisää, sillä harva tietää, mitä hankkeille tapahtuu palkitsemisen jälkeen. Kyselyyn vastanneista hankkeista yhdeksän on edelleen käytössä ja niitä kehitetään säännöllisesti, jopa päivittäin. Kolme hanketta on edelleen käytössä, mutta kehittämistyö on loppunut. Kaksi hanketta on lopetettu tai loppumassa. Näistä toinen on loppumassa yliopiston tutkinonuudistuksen myötä ja toinen on päättynyt jo kuusi vuotta sitten.

Entä velvoittaako palkitseminen tekijöitä jatkokehittämään hanketta? Muutama raadinjäsen muistutti, ettei palkinto velvoita hanketta mihinkään. Palkinto on palkinto eikä sen saamiselle voida esittää ehtoja. Tietenkin on toivottavaa, että palkitut hankkeet jatkaisivat kehittämistä, sillä toimiakseen ja pysyäkseen ajanhermoilla hankkeet vaatii jatkuvaa seuranta ja kehittämistä. Hankkeiden jatkuvuuden takaamiseksi tulevaisuudessa onkin tärkeää liittää tiedekunta- ja laitostaso opetusteknologiapalkintoon, sillä viime kädessä tämä organisatorinen taso ratkaisee sen, miten palkitun hankkeen jatko onnistuu. Verkostoitumista yliopiston sisällä ja yli yliopiston rajojen pitäisi myös painottaa kriteereissä enemmän tulevina vuosina. Lisäksi toivotaan enemmän tiedotusta siitä, millaisia hankkeita muilla laitoksilla ja tiedekunnilla on meneillään. Tällöin hankkeita voitaisiin yhdistää ja välttää mahdolliselta päällekkäiseltä työltä. Samalla saataisiin yhdistettyä eri alojen ja asiantuntijoiden osaamista. Yhteistyöllä saadaan usein enemmän aikaan kuin erikseen, joten tiedekunnat ja laitokset voisivat jakaa ja vaihtaa tietoa keskenään. Laitosten ja opettajien välistä yhteistyötä ja verkostoitumista opetuksen suunnittelussa ja kehittämisessä on ehdotettu lisättäväksi muissakin arviointiraporteissa (ks. esim. Tuomi & Pakkanen 2003, 26), sillä hyvien opetuskäytäntöjen leviäminen edellyttää yhteistyötä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Kehittämishankkeiden integroiminen osaksi laitosten ja tiedekuntien opetusta ja opiskelua on olennaista yliopiston innovaatiotoiminnan kehittämisessä. Innovaatioille ei ole merkitystä, ellei niitä liitetä osaksi laajempaa kokonaisuutta (Johnston & Bate 2003; Suomala ym. 2005, 182 mukaan). ”Keskeistä on, miten hankkeena alkanut tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön kehittäminen jalkautetaan tiedekuntien ja laitosten normaaliin toimintaan ja opetukseen” (Evälä & Kupila 2005, 145).

Opetusteknologiapalkinto perustettiin vuonna 1996, jotta yliopistolla tehtäisiin tunnetuksi uuteen tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvaa opetuksen kehittämistyötä ja nostettaisiin esiin hyviä esimerkkejä opetusteknologian kehittämisestä. Arviointikriteereissä korostetaan sekä pedagogista että teknologista innovatiivisuutta ja ennen kaikkea sitä, että teknologiset ratkaisut tukevat pedagogisia ratkaisuja. Keskeisintä on se, miten hankkeissa onnistutaan yhdistämään pedagogiikkaa ja teknologiaa *uudella tavalla*. Ovatko opetusteknologiakilpailuun osallistuneet ja kilpailun voittaneet hankkeet innovatiivisia? Kyllä, siinä mielessä, että innovatiivisuus merkitsee (opetuksen) kehittämistä (Miettinen ym. 1999, 7). Lisäksi erityisen innovatiivista hankkeissa on ollut se tapa, jolla tekniikka ja opetus on saatu yhdistettyä toimivaksi kokonaisuudeksi. Mutta innovatiivisuus merkitsee muutakin kuin kehittämistä. Se merkitsee uudistumiskykyä, kilpailukykyä, jonkin uuden ja omaperäisen syntymistä. Olennaista innovatiivisuudessa on myös sen jonkin uuden levittäminen ja jakaminen, miksei myös kaupallistaminen. Innovaatio on uutuus. Se on jotain sellaista, mitä ei ole aiemmin ollut olemassa. Tässä mielessä yliopiston opetusteknologiakilpailuun osallistuneista ja kilpailussa palkituista hankkeista vain muutama täyttää innovatiivisuuden ja innovaation kriteerit.

Opetusteknologiapalkinnon kehittämiseen kannattaa panostaa vahvasti tulevaisuudessa, sillä tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän opetusteknologisia innovaatioita. Kilpailun profiilia voitaisiin nostaa esimerkiksi tiedottamalla kilpailusta ja voittaneista hankkeista enemmän, tuomalla julkisuuteen Helsingin yliopiston opetusteknologista osaamista. Viime vuosien hankkeiden tason perusteella ei ole liioiteltua väittää, että tulevina vuosina Helsingin yliopiston opetusteknologiapalkitut hankkeet ovat erittäin korkeatasoisia opetusteknologiasovelluksia, joissa yhdistyy pedagoginen ja teknologinen innovatiivisuus.

LÄHTEET

Evälä, A. & Kupila, P. 2005. Virtuaaliyliopistohankkeet osana muuttuvaa toimintakulttuuria. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström, & A. Evälä (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisu. Helsinki: Yliopistopaino, 137–147.

Heikkilä, M., Nevgi, A. & Haarala-Muhonen, A. 2005. Verkko-opetuksen laatutyö. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström, & A. Evälä (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisu. Helsinki: Yliopistopaino, 33–43.

Helsingin yliopiston opetuksen ja opintojen kehittämissuunnitelma 1998–2000; 2001–2003; 2004–2006. Helsinki: Yliopistopaino.

Helsingin yliopiston strategia 2001–2003; 2004–2006. Helsinki: Yliopistopaino.

Helsingin yliopisto. 2003. *Tieto- ja viestintätekniikka opetuksessa ja opiskelussa. Virtuaaliyliopistostrategia 2003–2006*. Helsinki: Yliopistopaino.

Leppänen, M. 2005. Monologia ja hypermediaa. Verkko-opetus luento-opetuksen apuna. Teoksessa M. Meriläinen (toim.) 2005. *Kehittämishankkeista pysyviksi käytännöiksi? Yliopisto-opettajan pedagogisten perusopintojen ”Opetuksen ja opettajuuden kehittämishankkeiden” satoa 2003–2004*. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, n:o 92. Joensuun yliopistopaino, 85–96.

Löfström, E., Heikkilä, M., Haarala-Muhonen, A. 2005. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö opetuksessa – haaste strategiatyölle ja osaamiselle. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström, & A. Evälä (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisu. Helsinki: Yliopistopaino, 111–135.

Manninen, J., Nevgi, A., Matikainen, J., Luukannel, S. & Porevuo, M. 2000. *Osaajien koulutus 2000-luvulla – Leonardo da Vinci -ohjelman tuottamat pedagogiset ja teknologiset innovaatiot ammatillisessa koulutuksessa*. Valorisaatioprojektin loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.

Meriläinen, M. 2005. (toim.) Kehittämishankkeista pysyviksi käytännöiksi? Yliopisto-opettajan pedagogisten perusopintojen ”Opetuksen ja opettajuuden kehittämishankkeiden” satoa 2003–2004. Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita, n:o 92. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Miettinen, R., Lehenkari, J., Hasu, M. & Hyvönen, J. 1999. *Osaaminen ja uuden luominen innovaatioverkoissa. Tutkimus kuudesta suomalaisesta innovaatiosta*. Helsinki: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Sitra (Sitra 226)/Taloustieto Oy.

Nevgi, A. 2003. *Verkkopedagogiikkaa... ja pedagogiikkaa*. [http://www.tkk.fi/Yksikot/Opintotoimisto/Opetuki/yoop15ov/kurssi2002/opintojakso2/nevgi_slidet_080103.ppt] 16.11.2005

Nevgi, A. & Heikkilä, M. 2005. Yliopistollinen verkko-opetus. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström, & A. Evälä (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino, 19–31.

Nevgi, A., Kurhila, J. & Lindblom-Yläne, S. 2002. Kohti virtuaalisia oppimisympäristöjä. Teoksessa S. Lindblom-Yläne & A. Nevgi. (toim.) 2002. *Yliopisto- ja korkeakoulu-opettajan käsikirja*. Helsinki: WSOY, 376–402.

Nevgi, A. & Löfström, E. 2005. Johdanto. Teoksessa A. Nevgi, E. Löfström, & A. Evälä (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino, 7–10.

Nevgi, A., Löfström, E. & Evälä, A. (toim.) 2005. *Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet*. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino.

Opetusministeriö. 1995. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia*. Helsinki: OPM.

Opetusministeriö. 1999. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000–2004*. Helsinki: OPM.

Opetusministeriö. 2003. *Opetusministeriön strategia 2015*. Helsinki: OPM.

Opetusministeriö. 2004a. *Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2004–2006*. Helsinki: OPM.

Opetusministeriö. 2004b. *Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma*. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Opetusteknologiakeskus. 2005. Opetusteknologiapalkinto. Palkintokriteerit. [<http://ok.helsinki.fi/index.php?page=152>] 6.10.2005

Opetusteknologiatyöryhmän loppuraportti. 1997. *Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen opiskelussa ja opetuksessa Helsingin yliopistossa*. Helsingin yliopiston opintoasiainosaston julkaisuja 13/1997. Helsinki: Yliopistopaino.

Tella, S. & Tirri, K. 1999. *Educational Innovations in Finnish and European Contexts. An Analysis of the Aims and Outcomes of 'The European Observatory' of the European Commission (1994–1998)*. Department of Teacher Education. University of Helsinki. Research Report 200.

Tuomi, O. & Pakkanen, P. 2003. *Koulutuksen ja tutkintojen laatu Helsingin yliopistossa. Kansainvälisen arvioinnin loppuraportti*. Helsingin yliopiston arviointihankkeita 9/2003. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomala, J., Taatila, V., Siltala, R. & Keskinen, S. 2005. Liiketalousinnovaatioiden keksiminen on myös kognitiivinen prosessi, *Aikuiskasvatus* 3, 180–190.

Virtanen, P. & Mäkinen, A.-K. 2003. *Kehittämishankkeen arviointiraportti*. Helsinki – elinvoimainen pääkaupunki 2000–2002. Helsinki: Helsingin kaupunki/Net Effect Oy.

Liite 1. Opetusteknologiakilpailussa palkitut hankkeet 1996–2004.

1996

1. **Kaihi – Hypertekstimuotoinen oppimisaineisto silmätautien perusopetukseen**, Lääketieteellinen tdk, Silmätautien klinikka (sarja I)
2. **Historiakone, Suomi 1800-1995, cd-rom**, Valtiotieteellinen tdk, Yhteiskuntahistorian Its (sarja I)
3. **Agathon-talo – seminaarijärjestelmä**, Valtiotieteellinen tdk, Kansainvälisten tehtävien opintokokonaisuus (sarja II)
4. **Virtuaalikirjasto avoimena oppimisympäristönä**, Erillislaitokset, Maatalouskirjasto, Luonnontieteiden kirjasto (sarja II)

1997

5. **Språknät**, Erillislaitokset, Kielikeskus (sarja I)
6. **Agentit erityisopetuksen apuna**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Tietojenkäsittelytieteen Its (sarja II)
7. **The Sea and the Cities**, Valtiotieteellinen tdk, Yhteiskuntahistorian Its (sarja II)

Kaksi kunniamainintaa sarjassa I:

The Ultimate Neutroni Page, Matemaattis-luonnontieteellien tdk, Fysiikan Its

Jeliot – ohjelmoinnin etäopiskelua www:n kautta, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Tietojenkäsittelytieteen Its

1998

8. **Johdatus ohjelmointiin**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Tietojenkäsittelytieteen Its (sarja I)
9. **”Alussa oli sana – uusmediaa eksegeetiikan opiskelun tueksi”**, Teologinen tdk, Eksegeetiikan Its (sarja II)
10. **Psykologian työpajahanke**, Humanistinen tdk, Psykologian laitos (sarja II)
11. **Virtuaalinen portfolio –hanke (VIP)**, Kasvatustieteellinen tdk, OKL, Mediakasvatuskeskus (sarja II)

Kaksi kunniamainintaa sarjassa I:

Tiedonlähteet verkossa, Maatalous-metsätieteellinen tdk, Maatalouskirjasto

”Löydösretki” ja ”Silmästä silmään” – kaksi hybridiluentoa, Lääketieteellinen tdk, Silmätautien klinikka

1999

12. **FLE (Future Learning Environment)**, Humanistinen tdk, Psykologian Its (sarja I)
13. **MALU – verkkokoulu**, Kasvatustieteellinen tdk, OKL (sarja I)
14. **SimLAW yrityssimulaatiopeli – opetuspaketin toteutukseen yritys juridiikan kurssille ja monitieteiseen opetukseen**, Oikeustieteellinen tdk, Yksityisoikeuden Its & CE-Simulations Oy (sarja II)
15. **Matematiikan internet-kurssi**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Matematiikan Its (sarja II)

Erityismaininta sarjassa I:

Open Home eli Opettajan kotisivu, Lääketieteellinen tdk, Kansanterveystieteen Its

2000

16. **SQL trainer**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Tietojenkäsittelytieteen Its
17. **Tietokoneavusteinen pianonsoitto. Kosketinsoitin luokanopettajankoulutuksessa – pianosta digitaaliaikaan**, Kasvatustieteellinen tdk, OKL
18. **Virtuaalinen Psykologian Vapaa Puoliarvosana**, Humanistinen tdk, Psykologian Its
19. **Nettiluennot**, Valtiotieteellinen tdk, Yhteiskuntahistorian Its

2001

20. **Havainnollinen paikkatieto verkossa (Kokemuksellinen GPS-paikkatiedon opiskelukokonaisuus)**, Maatalous-metsätieteellinen tdk, Metsävarojen käytön Its
21. **Oppimisen ja opetuksen kehittäminen hammaslääketieteen opetuksessa**, Lääketieteellinen tdk, Hammaslääketieteen Its

2002

22. **Virtuaaliset elinmallit eläinlääketieteen opetuksessa – Vielo –hanke**, Eläinlääketieteellinen tdk, Peruseläinlääketieteen Its

Kaksi kunniamainintaa:

Visuaalisen materiaalin hallinta- ja esitysohjelma EASEL, Humanistinen tdk, Taiteiden tutkimuksen Its

Yleiskäyttöinen SEPPO ja SALTON –oppimisalusta yksilöllisten ennakkokäsitysten tarkasteluun ja hyödyntämiseen, Kasvatustieteellinen tdk, OKL

2003

23. **Orgaanisen kemian Nettilabra –hanke**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Kemian Its
24. **Kreikan perusopetuksen monimuoto-oppimisympäristö –hanke KAMU**, Teologinen tdk, Eksegeetiikan Its

2004

25. **Halki, poikki ja pinoon – interaktiivinen paikkatieto yliopisto-opetuksen tukena**, Matemaattis-luonnontieteellinen tdk, Maantieteen Its, Suomen kielen Its, Soveltavan kasvatustieteen Its, Pohjoismaisten kielten ja pohjoismaisen kirjallisuuden Its
26. **Weblogit opetuksen ja oppimisen tukena**, Valtiotieteellinen tdk

Liite 2. Sähköpostikysely opetusteknologiapalkituille hankkeille.

Sähköpostikysely opetusteknologiapalkituille hankkeille

Vastaa kyselyyn ja paina lomakkeen lopussa olevaa "lähetä vastaukset" -painiketta. Tähdellä merkittyihin kysymyksiin vastaaminen on pakollista, jotta lomakkeen voi lähettää. Onnistuneen lähetyksen jälkeen esiin tulee kiitosteksti, jonka jälkeen voit sulkea selainikkunan. Teknisissä ongelmissa voit kääntyä Mikael Kivelän puoleen (mikael.kivela@helsinki.fi). Muissa kyselyyn liittyvissä asioissa auttaa Tuuli Kurki (tuuli.kurki@helsinki.fi).

I Taustatiedot

1. **Hankkeen nimi:** *
2. **Kilpailuvuosi:** *
3. **Yhteyshenkilön sähköpostiosoite:** *
4. **Nimike/toimi/asema:** *
5. **Tiedekunta ja laitos/yksikkö:** *
6. **Tehtäväalue/vastuu hankkeessa:**
7. **Hankeorganisaation kuvaus (toimijat ja työnjako):**
8. **Hankkeeseen osallistuneiden henkilöiden määrä:**
9. **Hankkeeseen osallistuneiden keski-ikä (vuotta):**

10. Naisten osuus hankkeessa (prosenttia):

11. Määräaikaisten osuus hankkeessa (prosenttia):

II Hankkeen käynnistysvaihe ja kehitystyö

12. Miten hanke käynnistyi ja miten sitä lähdettiin kehittämään?

13. Millaisia resursseja hankkeella oli käytettävissä alkuvaiheessa? Millaista tukea hanke sai?

14. Mihin hankkeessa panostettiin ensisijaisesti? (esim. ulkoasu, käyttäjäystävällisyys, innovatiivisuus)

III Hanke ja opetusteknologiapalkinto

15. Mikä merkitys opetusteknologiapalkinnolla on ollut hankkeelle? Miten hankkeen toteutus on edennyt palkitsemisen jälkeen ja mihin palkinto on käytetty?

An empty rectangular text input field with a thin black border. The bottom and right sides of the field are decorated with a grey and white checkered pattern. On the left side, there are two small square buttons with left-pointing arrows. On the right side, there are two small square buttons with right-pointing arrows.

16. Miten hanketta on jatkokehitetty palkitsemisen jälkeen?

An empty rectangular text input field with a thin black border. The bottom and right sides of the field are decorated with a grey and white checkered pattern. On the left side, there are two small square buttons with left-pointing arrows. On the right side, there are two small square buttons with right-pointing arrows.

17. Miten hankkeen tavoitteet ovat muuttuneet palkitsemisen jälkeen?

An empty rectangular text input field with a thin black border. The bottom and right sides of the field are decorated with a grey and white checkered pattern. On the left side, there are two small square buttons with left-pointing arrows. On the right side, there are two small square buttons with right-pointing arrows.

18. Onko hanke edistänyt/tukenut tiedekunnan/laitoksen opetuksen kehittämistä? Jos, niin miten?

An empty rectangular text input field with a thin black border. The bottom and right sides of the field are decorated with a grey and white checkered pattern. On the left side, there are two small square buttons with left-pointing arrows. On the right side, there are two small square buttons with right-pointing arrows.

19. Miten opetusteknologiapalkintoa ja palkitsemisprosessia pitäisi kehittää?

An empty rectangular text input field with a thin black border. The bottom and right sides of the field are decorated with a grey and white checkered pattern. On the left side, there are two small square buttons with left-pointing arrows. On the right side, there are two small square buttons with right-pointing arrows.

IV Verkostoituminen ja levitettävyys

20. Oliko opetusteknologiapalkinnolla vaikutusta toimijoiden määrään hankkeessa?

- Toimijoiden määrä lisääntyi
- Toimijoiden määrä väheni
- Ei vaikutusta toimijoiden määrää

21. Jos toimijoiden määrässä oli muutoksia, kuinka monella hengellä?

22. Minkälaisia yhteistyöprosesseja ja/tai verkostoitumista hankkeeseen on kuulunut?

23. Miten hanketta on levitetty muiden käyttöön? Kuinka laajasti sitä hyödynnetään tällä hetkellä?

24. Millaisen vastaanoton hanke on saanut laitoksella/tiedekunnassa/laajemmin?

25. Miten ja minkälaista palautetta hankkeesta on kerätty ja mitä sitä on hyödynnetty?

26. Onko hankkeella ollut kansainvälistä yhteistyötä tai onko suunnitelmissa?

27. Millaiset ovat hankkeen tulevaisuudensuunnitelmat?

Mikä on yleisarviosi hankkeestanne?

28. Tavoitteiden toteutuminen onnistui

erittäin huonosti erittäin hyvin

29. Aikataulussa pysyminen onnistui

erittäin huonosti erittäin hyvin

30. Yhteistyö onnistui

erittäin huonosti erittäin hyvin

Kuinka paljon opetusteknologiapalkinto vaikutti seuraaviin asioihin hankkeen jatkokehittämissä?

31. Tavoitteiden asettaminen

ei vaikutusta erittäin paljon vaikutusta

32. Hankkeen aikatauluttaminen

ei vaikutusta erittäin paljon vaikutusta

33. Hankkeen toteutuminen

ei vaikutusta erittäin paljon vaikutusta

34. Hankkeen laajentaminen

ei vaikutusta erittäin paljon vaikutusta

35. Vapaa puheenvuoro. Kerro ajatuksiasi opetusteknologiapalkintoon liittyen.

lähetä vastaukset

Liite 3. Sähköpostikysely opetusteknologiapalkintoraadin jäsenille.

Sähköpostikysely opetusteknologiapalkintoraadin jäsenille

Vastaa kyselyyn ja paina lomakkeen lopussa olevaa "lähetä vastaukset" -painiketta. Tähdellä merkittyihin kysymyksiin vastaaminen on pakollista, jotta lomakkeen voi lähettää. Onnistuneen lähetyksen jälkeen esiin tulee kiitosteksti, jonka jälkeen voit sulkea selainikkunan. Teknisissä ongelmissa voit kääntyä Mikael Kivelän puoleen (mikael.kivela@helsinki.fi). Muissa kyselyyn liittyvissä asioissa auttaa Tuuli Kurki (tuuli.kurki@helsinki.fi).

I Taustatiedot

1. Sähköpostiosoite (mahd. lisäkysymyksiä varten): *

2. Nimike/toimi/asema: *

3. Syntymävuosi: *

4. Sukupuoli *

mies

nainen

5. Organisaatio (tiedekunta & laitos/osasto/muu): *

6. Raadinjäsen vuosina: *

1996

1997

1998

1999

2000

- 2001
- 2002
- 2003
- 2004

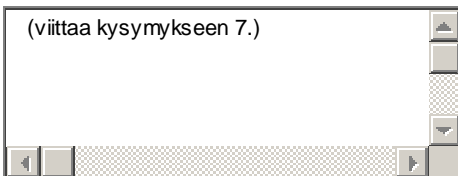
II Opetusteknologiapalkinnon kehitys

7. Kuinka tärkeä merkitys yliopisto-opetuksen kehittämässä opetusteknologiapalkinnolla on?

ei lainkaan tärkeä erittäin tärkeä

8. Miksi?

(viittaa kysymykseen 7.)

9. Miten tieto- ja viestintätekniikan kehitys on näkynyt opetusteknologiapalkintohankkeissa?

10. Miten opetusteknologiakilpailuun osallistuneet hankkeet ovat muuttuneet vuosien varrella?

11. Miten hankkeissa voitaisiin hyödyntää enemmän yliopiston monialaisuutta ja/tai kansainvälistä yhteistyötä?

III Opetusteknologiapalkintoprosessi

Osioissa II ja III olevat Miksi?--kysymykset viittaavat aina edelliseen kysymykseen, mutta teknisistä syistä johtuen niillä on oma järjestysnumeronsa.

12. Onko palkintosumma (21.000 euroa) mielestäsi sopivan suuruinen?

- kyllä
- ei

13. Miksi?

14. Ovatko erityis- ja kunniamaininnat tarpeellisia?

- kyllä
- ei

15. Miksi?

16. Tavoitetaanko opetusteknologiakilpailulla oikea kohderyhmä?

- kyllä
- ei

17. Miksi?

18. Seurataanko voittaneiden hankkeiden jatkokehittelyä riittävästi?

- kyllä
- ei

19. Jos ei, miten seuranta tulisi kehittää?

20. Saako opetusteknologiapalkinto ja kilpailuun osallistuvat hankkeet riittävästi näkyvyyttä?

- kyllä
- ei

21. Jos ei, miten näkyvyyttä tulisi parantaa?

22. Onko posteriseminaari lisännyt kilpailun julkisuutta?

ei juuri lainkaan erittäin paljon

23. Miten arvioit opetusteknologiapalkinnon merkittävyyttä muiden teknologiapalkintojen joukossa (esim. Verkko-opetuksen laatupalkinto, Uuden teknologiasäätiön Innovaatiopalkinto)?

IV Raadin toiminta

24. Kuinka tyytyväinen olet raadin työskentelyperiaatteisiin?

erittäin tyytymätön erittäin tyytyväinen

25. Miten raadin työskentelyä tulisi kehittää?

26. Kuinka tyytyväinen olet raadin laatimiin arviointikriteereihin?

erittäin tyytymätön erittäin tyytyväinen

27. Miten arviointikriteerejä pitäisi kehittää?

28. Mitä mieltä olet palkintoprosessista? Miten sitä tulisi kehittää?

29. Mikä oli tehtäväsi ja roolisi raadissa?

30. Kilpailuun osallistuvat hankkeet ovat palkintoprosessin alussa usein hyvin eri vaiheissa. Joitakin hankkeita on jo kehitelty, osa on täysin alkuvaiheessa. Tämä vaikeuttaa raadin työskentelyä. Miten tilannetta voitaisiin helpottaa?

31. Vapaa puheenvuoro. Kerro ajatuksiasi opetusteknologiapalkintoon ja/tai raadin toimintaan liittyen.

lähetä vastaukset

Liite 4. Sähköpostikyselyyn vastanneiden ryhmien kuvaus.

HANKKEET (yhteyshenkilön vastaukset)

		N	%
Asema	Opetus	9	64,3
	Tutkimus	3	21,4
	Hallinto	2	14,3
	yhteensä	14	100,0
Tiedekunta	Matemaattis-luonnontieteellinen	5	35,7
	Käyttäytymistieteellinen	2	14,3
	Käyttämistieteellinen	1	7,1
	Lääketieteellinen	1	7,1
	Valtiotieteellinen	1	7,1
	Maatalous-metsätieteellinen	1	7,1
	Teologinen	3	21,4
	Erillislaitokset	14	100,0
yhteensä			
Sukupuoli	mies	9	64,3
	nainen	5	35,7
	yhteensä	14	100,0
Keski-ikä hankkeessa	20–29	1	8,3
	30–39	4	33,3
	40–49	6	50
	50–	1	8,3
	yhteensä	12	85,7
	puuttuu	2	14,3
Naisten osuus (prosenttia)	0	6	42,9
	30	3	21,4
	50	1	7,1
	80	1	7,1
	95	1	7,1
	100	2	14,3
	yhteensä	14	100,0
Määräaikaisten osuus (prosenttia)	0	2	14,3
	50	2	14,3
	66	1	7,1
	80	1	7,1
	90	1	7,1
	100	3	21,4
	yhteensä	10	71,4
	puuttuu	4	28,2

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Keski-ikä hankkeessa	26	50	40,1	7,7
Naisten osuus (prosenttia)	0	100	37,2	40,8
Määräaikaisten osuus (prosenttia)	0	100	63,7	38,6

RAATI

		N	%
Asema	Opetus	3	30
	Tutkimus	2	20
	Hallinto	5	50
	yhteensä	10	100
Tiedekunta	Käyttätymistieteellinen	3	30
	Matemaattis-luonnontieteellinen	2	20
	Valtiotieteellinen	2	20
	Maatalous-metsätieteellinen	1	10
	Erillislaitokset	2	20
	yhteensä	10	100
Sukupuoli (vastanneet)	mies	6	60
	nainen	4	40
	yhteensä	10	100
Sukupuoli (kaikki jäsenet 1996–2004)	mies	21	51,2
	nainen	20	48,8
	yhteensä	41	100,0

Helsingin yliopiston hallinnon julkaisu 15/2005

Raportit ja selvitykset

ISSN 1795-5416 (nid.)

ISSN 1795-5521 (pdf)

ISBN 952-10-2863-7 (pdf)

ISBN 952-10-2864-5 (nid.)

Helsinki University Printing House, Helsinki 2006